

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek a magyar korona országainak területén.

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDÁK: I. KERÜLET (VÁR). Magyar kir. Államnyomda, Nándor-tér 1. Egyetemi nyomda, Iskola-tér 3. Szent Gellért-nyomda, Döbrentey-utca 18. II. KERÜLET (VIIVÁROS) Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4. Heisler Jaroslav, Várkert-rakpart 1. Müller K. (Münster K.), Albrecht-út 5. Weisz Testvérek, Pala-utca 5.	Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Megyeház-utca 11—13. Pallas, irodalmi és nyom- dai részvénytársaság, Kecskeméti-utca 6. Pardavy József, Lipót-utca 6. Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 32. Süsz Dávid, Haltér 5. Ullmann József, Régi posta-utca 4. Várnai Fülöp, Régi posta-utca 3. Wodianer F. és Fiai, Sarkantyus-utca 3.	Pesti Könyvnyomda- Részvény-Társaság, Hold-utca 7. A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorottya-utca 14. Pollák M. Miksa, Bálvány-utca 21. Preszburg Frigyes, Arany János-utca 14. Spitzer és Fischer, Nádor-utca 17. Schlesinger és Kleinberger Bálvány-utca 18. Vayda és Hamburger, Nádor-utca 19. Weismann (sz. Laszk) E., Nádor-utca 18.	Krómer Alajos, Gyár-utca 20. Kunusy Vilmos és Fia, Teréz-körút 38. Löbl Dávid, Andrássy-út 19. és Sze- recsen-utca 20—24. Magy. kir. államvasutak menetjegy-nyomdája, Csengery-utca 33. Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája). Markovits és Garai, Lázár-utca 18. Nagel István, Dessewffy-utca 21. Nemzeti nyomda (tulajd. Wiener Izidor), Eötvös-utca 19. Neumayer Ede, Szerecsen-utca 35. Pitzger Izidor, Kazinczy-utca 35. Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31. Pollacsek Mór, Révai-utca 5. Quittner József, Szerecsen-utca 1. Rigler József Ede, Rózsa-utca 55. »Unio«-könyvnyomda közkereseti társaság Dalnok-utca 3.	»Pannonia«-nyomda Rombach-utca 8. Eisner Géza és Bihari Mór, Sip-utca 4. Propper Leó, Erzsébet-körút 22. Zeisler M., István-tér 17. VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS). »Budapesti Hirlap« nyomdája, Rökk Szilárd-utca 4. Fritz Armin, József-körút 9. Magyar Nyomda, (Szemere A. és Tsa) József-utca 45. Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30. Weissenberg Armin, Eszterházy-utca 16.
III. KERÜLET (Ó-BUDA). Bartalits Imre, Lajos-utca. Bichler I., Kiskorona utca 15. Wimmer Márton, Szerfőző-utca 10.	V. KER. (LIPÓTVÁROS). Bendiner A., Arany János-utca 18. Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12. Fuchs Samu és Társa, Kálmán-utca 15/b. Gansel Zsigmond »Minerva«-nyomda, Sas-utca 29. Hornvánszky Viktor, Arany János-utca 1. Hungaria könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34. Kálmán M. és Társa, Vadász-utca 32. Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 25. Kaufmann József, Józseftér 13. Károlyi György, Rudolf-rakpart 7. Kertész József, Mária Valéria-utca 11. Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34. Légrády Testvérek, Váci-körút 78. Lőw Ede, Váci-körút 80. Márkus Samu, Gyapju-utca 6.	VI. KER. (TERÉZVÁROS). Beck és Vas, Király-utca 58. Özv. Borúth Elemérné Mozsár-utca 8. Budapesti könyvnyomda- és kiadó-szövetkezet, Kemnitzer-utca Brózsza Ottó, Váci-körút 17. »Corvina«-nyomda Révay-utca 14. »Europa« irodalmi és nyomdai részv.-társ. Ó-utca 12. Engel S. Zsigmond, Lovag-utca 7. Fővárosi könyvnyomda, vonalozó- és könyv- kötő-részvény-társaság, Podmaniczky-utca 37. Goldstein Albert, Szerecsen-utca 7. Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31. Herrman Ignác, Laudon-utca 10. »Kosmos« műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t. Aradi-utca 8. Klauber és Singer Lázár-utca 8.	VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS) Deutsch József, Károly-körút 7. Eckstein és Neufeld Erzsébet-körút 29. Garai Mór, Károly-körút 3. Heimlich és Handler Király-utca 49. Hunnia-Könyvnyomda. (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1. Löbl Mór, Király-utca 13. Löblovitz Zsigmond, Csömöri-út 54.	IX. KER. (FERENCZVÁROS). Engelmann Mór, Lónyay-utca 7. »Patria« nyomda-rész- vény-társaság, Üllői-út 25.
IV. KERÜLET (BELVÁROS). Anglo-Nyomda (Kohn T.), Gránátos-utca 20. Athenaeum, irod. és nyom- dai részv.-társaság, Ferencziek-tere 3. Buschmann Ferencz, Koronaherceg-utca 8. Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4. Grosz Bertalan és Varga Endre, Lipót-utca 43. Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1. Hedvig S., Károly-körút 22. Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet. Zöldfa-utca 43. Nagy Sándor, Papnövelde-utca 8. Neuwald Illés, Gránátos-utca 8.	X. KER. (KÖBÁNYA). Első kőbányai könyvny. Jászberényi-út 1.	BETŰÖNTŐDÉK: Államnyomda. Athenaeum. Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság, VI., Dessewffy-utca 32. Egyetemi nyomda. Fischer és Mika, VII., Király-utca 33. Franklin-Társulat, könyvnyomda r.-t. Pallas, Pesti Könyvnyomda- Részvénytársaság.		

Előfizetési ár: egész évre 2 frt = 4 kor., félévre 1 frt = 2 kor.

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csongrád. Schwarz Sándor. »Tiszavidéke« nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. »Csongrádi Híradó« nyom- dája (tul.: Hegyi Antal).	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog Á. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kis-Marton. Dick Ede.	Munkács. özv. Blayer Pinkásznő's fia Farkas Kálmán. »Munkácsé könyvnyom- dája, könyv- és papír- kereskedése: Kozma és Grünstein.
Alsó-Kubin. Schneider Dezső.	Csorna. Neumann Samu.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. Győregyházmegyei könyv- nyomda. »Pannonia« könyvnyomd. (tulajd. Haar és Raab)	Kis-Várda. Berger Ignác.	Muraszombat. Grünbaum Márk.
Alsó-Lendva. Bozzay P.	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők Béla.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kolozsvár. Gombos és Sztupjár. »Ellenzéke« nyomdája. Gámán János örökösél. »Közművelődés« nyomda. Lehmann V. Sándor. »Magyar Polgár« nyomd. Polcz Albert. Stratzinger G.	Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Apatin. Szavadill József.	Debreczen. »Csokonai« nyomda- és kiadó-részvény-társaság. »Debreczeni Ellenőre ny. »Debreczene« nyomda. Ifj. Gyűrky Sándor. Kutasi Imre. László Albert. Városi nyomda.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Komárom. Rónai Frigyes. Özv. Krausz Ignác örök- »Petőfi«-nyomda. Spitzer Sándor.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály. Keresztes Ferenc »Hala- dás« nyomdája.
Arad. Aradi nyomda-részvény- társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Réthy Lipót és Fia. I. aradi amerikai gyors- sajtónyomda.	Decs. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer.	Gyulafehérvár. Püspöki lyc. nyomda. Voltz H.	Körmend. Részvénynyomda.	Nagy-Beckerek. Grecsis I. Pleitzer Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.). Scheinberger Ignác.
Abrudbánya. Policzer Zs.	Detta. Heldenwanger József.	Hajdu-Böszörmény. Szabó József.	Körmöczbánya. Joerges A. özv. és fia.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Aranyos-Maróth. Részvénynyomda. (Felszá- molás alatt.)	Déva. Hirsch Adolf. Kroll D.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Kőszeg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Enyed. Cirner J. József. Wokál János.
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Devescer. Rosenberg Zsigmond.	Halas. Präger Ferencz.	Kula. Berkovics Márkus.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics József. Weisz L. és F.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streintz Gyula.	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Hatvan. Hoffmann J.	Kún-Szt-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond és Társa.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Balassagyarmati könyv- nyomda-részv.-társ.	Ditró. Ditró és Szárhegy közse- gek nyomdája.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria« nyomda. Kanitzer G. Levai Fülöp.	Léva. Nyitrai és Társa. Dukez Lipót.	Nagy-Kikinda. Jokly L. Milenkovits István. Radák János.
Balászfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergyár.	Holics. Hotascha J.	Lippa. Povázsay Sándor. Zách József.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Bártfa. Blayer M.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Mermelstein Fülöp.	Liptó-Szt-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Battonya. Hungária-nyomda, tulajd.: Gaál Vilmos.	Duna-Szerdahely. Goldstein Józsuva. Adler Netti.	Igló. Schmidt József.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Röcse. Künstler Soma.
Békés. Povázsay Testvérek.	Eger. Érseki lyc. nyomda. Egri könyvnyomda-rész- vény-társaság. Lőw Sámuel.	Ipolyság. Neumann Jakob.	Losonc. Losonczy Sándor és Társa. Roth Simon.	Nagy-Róca. Künstler Soma.
Békés-Csaba. »Corvina« ny. (Szihelszky József.)	Eperjes. Pannonia-nyomda, tulaj- donos: Hedry Bertalan és Stehr D. Kösch Árpád.	Jászberény. Brünauer Adolf és társa	Lugos. Traunfellner Károly. Wenczely J. és Fia. Weisz Hermann.	Nagy-Szalonta. Reich Jakob. Adler Jakob.
Lepage Lajos. Povázsay Sándor és Guszt.	Érsekújvár. Winter Zsigmond. Leuchter Samuel.	Kabold. Deutsch Mózes.	Magyar-Óvár. Czeh Lajos.	Nagy-Szeben. Kraft C. Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Belényes. Süssmann Lázár.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kalocsa. Werner Ferencz. Malatin Antal.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salomon. Wiener Náthán.
Beszterce. Botschar T. Orendi Károly.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Gerenday József »Hunnia« nyomdája. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kapuvár. Buxbaum József.	Malaczká. Wiesner Alfréd.	Nagy-Szóllós. Zinner Mór.
Beregszász. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroksa.	Fehértemplom. Wunder J.	Karánsebes. Oréhoja Antal. Karánsebesi gör. kel. róm. egyházmegye nyomdája.	Margitta. Klein Lipót.	Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakob.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Karcsag. Szódi Miksa. Pauncz Mór »Haladás« könyvnyomdája.	Mármaros-Sziget. Deutsch és Berger. Blumenfeld és Dávid. Részvénynyomda. Wider Mendel.	Nagy-Tapolcsány. Piatzko Gy.
Bicske. Lederer Hermann.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Kassa. Özv. Lippóczy Józsefné. Bernovics Gusztáv. Ries Lajos. Werfer Károly.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda. Grün Vilmos gyorsajtó- nyomdája.	Nagyvárad. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Laszky Ármin. Láng József. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. »Szigligeti« nyomda r.-t. Pauker Dániel.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano.	Kecskemét. Sziládi László. Tóth László. »Pannonia« nyomda.	Medgyes. Reissenberger G. A.	Német-Bogsán. Zeier J.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Theochár. »Közművelődés« nyomda.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Késmárk. Kling János. Sauter Pál.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	Német-Palánka. Kristofek József.
Brezsnóbánya. Kreislér J.	Galánta. Első galántai könyv- nyomda és papírraktár.	Kézthely. Nádai Ignác. Farkas János.	Mindszent. Goldstein Mór.	Nyiregyháza. Jóba Elek. Piringer János.
Buziás. Ullmann F.	Galgóc. Sternér Adolf. Seidl Jakob.	Király-Helmeccz. Klein József.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselényi G.-né. Stamberger Bernát.	
Csákova. Chudy Testvérek.	Gyergyó-Szt-Miklós. Szabó testvérek.	Kis-Czell. Menyhárt Julia.	Módos. Staits György.	
Csáktornya. Fischel Fülöp.	Gyoma. Kner Izidor.	Kézdi-Vásárhely. Ifj. Jancsó Mózes. Betegh Pál és Mester János	Mohács. Bland János. Rosenthal Márk	
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyöngy. Krausz N.	Kis-Kún-Félegyháza. Renezay József.	Moór. Völgyi Lajos.	
Csikszereida. Györgyjakab Márton. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Betegh Pál és Mester János.				

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

IV. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1894 DECEMBER

12. SZÁM

A grafikai szakma a lembergi kiállításon.

Az 1894. tavaszán megnyílt és október hóban be-rekesztett lembergi általános országos kiállításon legélénkebb szemlélet és csodálat tárgya egy körkép volt, Kossak és Styka festőművészeknek alkotása. Ábrázolja az 1794-iki raklawiczei csatát, a melyen Koszeczusko, a kitűnő lengyel hadvezér, a hazafias konföderáció élére állva, Lengyelország szabadsága és függetlenségeért, a lengyel parasztság kaszás népfölkelő seregével megverte az orosz szervezett hadsereget.

Ennek a körképnek a tárgya fordulópontot képez Lengyelország történetében és ennek a raklawiczei ütközetnek a százéves fordulóját ünnepelte meg a lengyel nemzet a lembergi általános kiállítással.

Egyrészt a lengyel nemesség rendi versengése, a melylyel a lengyel ügyek tárgyalásánál viseltettek, másrészt a külhatalmak és legfőképp Oroszországnak alattomos befolyása, oda juttatták Lengyelországot, hogy a nemzet minden hősiessége, kitartása és ellentállása daczára, közprédájává, zsákmányává lett az orosz befolyásnak és földarabolás tárgya a szomszédos nagyhatalmaknak.

A raklawiczei ütközet azok után, hogy 1772-ben először, majd 1793-ban másodszer megnyirbálták az országot, a legnagyobb részét az orosz, más részét a porosz és az osztrák vette el, Lengyelország fől-szabadításának, régi önállósága visszaszerzésének az ütközete volt és habár győzelemmel járt, az európai hatalmak közönye és a porosz segítséggel gyarapodott orosz túlerő halálra ítélte, eltörülte az önálló Lengyelországot, mert az 1794. október havában Maczejojvice mellett vívott döntő ütközetet a lengyelek elvesztették, a minek az lett a következménye, hogy 1795. évi október hó 24-én harmadszor és végleg úgy darabolták fel az országot, hogy Oroszország 2510 négyszögmértőföldet kapott 1,200.000 lakossal, Poroszország 879 négyszögmértőföldet 1,000.000 lakossal és Ausztria 845 négyszögmértőföldet több mint 1,000.000 lakossal. Ezzel a földarabolással végeszakadt az önálló, független Lengyelországnak, eltörülték a századokon át első helyen állt elsőrendű lengyel nagyhatalmat, lerombolták azt a bástyát, a mely válasz-

falat képezett az orosz befolyás és a művelt Európa között.

Az Oroszországhoz csatolt lengyeleket brachiummal oroszositják azóta ma is, a Németországhoz csatoltakat pedig elnémetesítik és úgy bánnak velök, hogy politikai, társadalmi vagy irodalmi életjelt sem adhatnak magukról. Innen van, hogy az Orosz- és Német-Lengyelország lakosai, a mint szerét tehetik, elhagyják szülőföldjüket és idegenbe költöznek; legjobban igazolja ezt az a körülmény, hogy Amerikában 78 lengyel lap és folyóirat lát napvilágot.

Máskép áll ez az Ausztriához csatolt Lengyelországgal. Itt is megkísérelték ugyan, éppen úgy, mint Magyarországon is, a germanizációt, de éppen úgy, mint Magyarországon, erős ellentállásra találván, abbahagyták és szabadelvű elbánással fejlődni engedték és engedik ma is föltartóztathatatlanul a lengyel kulturát, haladni a lengyel ipart és kereskedelmet s még azt sem akadályozták meg, hogy a száz év előtti népfölkelés diadalát a lengyel nemzet megünnepelje és a Lembergben rendezett országos kiállításon hatalmasan demonstrálhasson a föltevés ellen, mintha a földarabolással a lengyel nemzetet eltörülték volna az élők sorából. De sőt maga a király állt a kiállítás élére, elfogadva annak védnöki tisztét és meglátogatva szeptember 10-én Lemberg városát és a kiállítást.

Mig a háromfelé osztott Lengyelország másik két harmadában pang az ipar és a kereskedelem, menekülnek a lengyel alattvalók, addig az Ausztriához csatolt Galicziában egészséges fejlődésnek indult minden. A lakosok száma folytonosan emelkedik, az ipar és kereskedelem fejlődőben van, az irodalom és a művészetek csodás mértékben gyarapszanak és szívfős nemzeti jelleg által erős védbástyái az orosz befolyásnak.

Harmincz éve annak, hogy a teljes béke megvan a lengyeleknél és ezt a harmincz évet arra használták föl, hogy szorgalmas munka által vagyoniilag gyarapodjanak és a lengyel tudománynak, irodalomnak, művészetnek, iparnak és kereskedelemnek jó nevet szerezzenek. Magukra voltak hagyatva és önerejükből, minden állami segély nélkül olyan országos kiállítást birtak fölmutatni, a mely csodálatra ragadta az egész művelt Európát.

A lembergi országos kiállítást a nemzeti akarat és

elkesedés teremtette. A raklawiczei évforduló megkövetelte, hogy a zilált lengyel nemzet minden együttérző tagját egy közös ünnepre összehozzák, úgy az Orosz- és Németországban, mint az Amerikában élő milliókat. Lemberg városa a lengyel hazaszeretnek, a nemzeti egység iránti érzésnek, a mult emlékei iránt való tiszteletnek találkozóhelye volt e kiállításon, a melyet a páratlan önzetlenség és áldozatkészség létesített.

A kiállítási biztosítéki alapot a nemzet arisztokráciája, élükön *Sapieha* Ádám herczeggel, adakozták össze; az igazgatást Lemberg legelső pénzügyintézetének vezérigazgatója: dr. *Marchwiczi* Idiszláv teljesen díjtalanul vállalta el; *Zachriewicz* műegyetemi rektor a főépületek terveit ingyen készítette és az a 129 kiállítási épület, a mely a Lemberg város eddig elhagyatott folytatását képező hegyoldalon a kiállítási területet képezte, mind közadakozásból vagy egyesek adományából létesült, míg a kiállítás beérése után Lemberg városa egy gyönyörűen befásított, gyepesített, villamos vasutal könnyen megközelíthető, látványosságokra alkalmas, középületekkel bővelkedő mulatóhelyhez, szabályozott területhez jutott.

Ez a kiállítás a nemzeti közérzület teremtő erejéből épült. Hálás is volt érte a lengyel nemzet minden tagja. Az elemi, közép- és felsőbb iskolák tanárai csoportostul vezették oda messze földről tanítványait, hogy tanulják tisztelni és becsülni a lengyel történelem emlékeit, tanulják szeretni a hazát, annak iparát és művészetét, merítsenek buzdítást a kitartó munkálkodásra és a közművelődés előmozdítására.

* * *

E kis bevezetés után lássuk a kiállítás általános képét és a bennünket különösebben érdeklő grafikai szakmát.

A kiállítás a közgazdaság, ipar és kereskedelem, a tudomány és művészet minden néven nevezendő ágát felölelte és 34 csoportra volt beosztva, a melyek között a 28-ik a bennünket érdeklő következő grafikai szakmák csoportja volt:

- a) irodalom és hirlapirodalom, könyvkereskedés, irodalmi és tudományos egyesületek;
- b) könyvkötészet;
- c) másolási művészetek (aczélmetszés, fametszés, fényképezés stb.);
- d) könyvnyomtatás, betűöntés, litográfia.

A kiállítás szigorúan lengyel nemzeti jellegű volt és így az volt a cél, hogy a kiállított tárgyak lengyelek munkája legyen; külföldiektől csak úgy fogadtak el valamit, ha az olyan tárgy volt, a melyet a lengyel földön még nem készítenek.

Ilyen a lengyel földön nem készülő szakba vágó gyártmányok a nyomógépek, a betűöntés, a fametszés és a különleges papirgyártás, a melyek kiállítói jórészt magyar gyárosok voltak, a kikről az illető rovat alatt fogunk megemlékezni s itt csak azt jegyezzük meg, hogy a lengyel grafikai szakmák kiállítása mind a díszes és nagyszabású irodalmi pavillonban foglaltak helyet, a melyet a lengyel akadémia, az irodalmi egyesületek és a grafikai

szakmák kiállítói közös költségen emeltek. Mig a magyar gyárosok termékei a magyar kormány és magyar gyárak által közös költségen emelt »Magyarország« című nagy épületben voltak elhelyezve.

1. Irodalom és hirlapirodalom.

A ki az irodalomtörténetet ismeri, bizonyára tudni fogja, hogy a lengyel irodalom úgy a tudomány, mint a költészet terén a legkifejlettebb szláv irodalom; a mely kifejlettséget nemcsak az utóbbi időben nyerte, hanem még abban az időben, a mikor Lengyelország fénykorát élte a legelső nagyhatalmasságok sorában.

A varsói, wilnai, krakói, lembergi és poseni tudományos intézetek és irodalmi társaságok, valamint a könyvkereskedők bámulatos áldozatkészséggel, kitaró buzgalommal fejlesztették a lengyel irodalmat, a mely ma bátran kiállja a versenyt bármely nemzet irodalmával.

A *krakói tudományos akadémia* említendő ezek között az első helyen. Ez a 21 év óta fennálló tudományos intézet a leghatalmasabb szolgálatokat tette a lengyel irodalomnak. A tudományos kiadványok egész tárházát (374 saját kiadványú vaskos kötetét) állította ki az irodalmi pavillonban, összegyűjtötte azonfelül az összes lengyel kiadók kiadványait és a mi a legfáradságosabb munka, kimerítő statisztikai táblázatokat készített a lengyel irodalmi termékekről, különös tekintettel a raklawiczei ütközet utáni földarabolás óta elmúlt száz esztendő irodalmára.

Láttunk ott egy statisztikai táblázatot, a melyen a lengyel irodalom helyzetét látjuk bemutatva 1794. óta 1893-ig. Megtudjuk belőle, hogy Lengyelország önállóságának utolsó évében, a Koszcziuskó népfölkelő ütközetének időszakában, 1794-ben a lengyel kiadványok száma 497 volt, a rá következő évben már 209-re csökkent, míg az 1798. és 1802. évben egész 193-ra ment le a kiadványok száma. Az 1802. év óta már emelkedni kezdett, úgy, hogy 1809-ben 402, 1820-ban 544, 1829-ben 721, 1848-ban a politikai röpiratokkal 1409 volt a kiadványok száma, a melyek a bekövetkezett fölkelési vagy alkotmányellenes mozgalmak éveiben rövid időre megcsappantak. Az 1868. évtől kezdve a lengyel irodalom rohamos fejlődésnek indult; így 1872-ben már 1489, 1880-ban 1716, 1884-ben 2217 volt a kiadványok száma és azóta a kiadványok száma mindig meghaladja a kétezret.

Egy másik táblázaton azt látjuk kimutatva, hogy ez óriási irodalmi tevékenységben a nagy lengyel városok milyen arányban vettek részt. Látjuk, hogy a nevezetes száz év alatt a legtöbbet az Oroszországhoz csatolt Varsó szolgáltatta (26.517 kiadványt), utána az Ausztriához csatolt Krakó és Lemberg következik, az előbbi 15.912 és az utóbbi 10.524, összesen 26.436 kiadvánnyal, végül a Poroszországhoz csatolt Posen 4712 kiadvánnyal.

A harmadik táblázaton összehasonlító kimutatást látunk arról, hogy a földarabolt Lengyelország irodalma az utóbbi száz év alatt hol fejlődött ki legelősebben. E tekintetben az ausztriai részeké az elsőség, Krakó és Lemberg bámulatos tevékenységet

fejtenek ki az irodalom művelésében s messze előtte jár az orosz- és a német-lengyel irodalomnak.

A szépirodalom *Kraszewski* József lengyel híres regényírónak a műveivel van legnagyobb arányban képviselve. Itt látunk egy könyvnyomdászati különlegességet is kiállítva. Ez egy 480 méter hosszú és 15 cm. széles vászonszalag, a melyen vörös keretbe foglalva *Kraszewski* műveinek sorozatát találjuk 1830-tól 1879-ig, a nagynevű író életrajzával.

A lengyel *hirlapirodalom* teljes képét látjuk az irodalmi pavillon egyik falán két részre csoportosítva. Az egyikben 185 lengyel helyi lapot és folyóiratot találunk a három darabban levő Lengyelországból, míg a másikon 78-at olyan lapokból, a melyeket az Amerikába emigrált milliányi lengyelek a hazájuktól távol Amerikában adnak ki. Világosan látjuk, hogy a lengyel hirlapirodalom is nagy kifejtettségnek örvend. Ott láttuk még a lengyelországi hirlapírószövetség tagjait lefényképezve; 139-en vannak, a kik közül öt hirlapíró.

2. Könyvkötészet.

A könyvkötészeti szakmát három cég képviselte a kiállításon.

Johody Róbert és *Repetovsky* P. krakói könyvkötők igen izléses szláv jellegű díszkötészetet és bőrdíszmunkát mutattak be.

Wierzbiczki L. lembergi műkönyvkötő pedig négy, remek bőrbe foglalt díszalbummal tűnt ki.

E három kiállító munkájából ítélve, a lengyel könyvkötő - ipart és díszműipart teljesen versenyképesnek tarthatjuk.

3. Másoló-művészetek.

A *másoló-művészetet* *Szima* József János kalligrafus egyedül képviselte díszoklevelekkel, okmányokkal és emlékiratokkal, a melyeknek minden egyes darabján a lengyel nemzeti különleges jelleget láttuk kifejezve.

A *fametszést* (vagy jobban faragást) a bécsi *Blendkowsky* Staniszló cég képviselte csinos fabetűkkel és falragaszkeretekkel. A tulajdonképeni aczél- és fametszés művészete nem volt képviselve. Ez a része a grafikai szakmának tehát Lengyelországban nincs kultiválva.

De annál erősebben lépett sikra a *fényképészet*. Ezen a téren első helyen áll a lembergi *Maria*-cég. Egy magános, előkelő nő, a ki pályát választva, a fényképészetnek szentelte tevékenységét. Művészi alkotásaival annyira vitte, hogy ma a lembergi előkelő társadalom legkeresettebb, közkedvelt fényképésze. Egy tekintet a kiállítási csoportjában elhelyezett Lemberg város látóképére, mindenkit bámulatba ejt annak óriási arányú kivitele és szabatos, tiszta kidolgozása által. Arczképei pedig a megszólalásig természetes színezéssel vannak bemutatva.

Több kisebbszabású fényképészeti kollekciót is láttunk Krakóból és Lembergből, a melyek mindannyia nagy műgondról, izlésről és szakértelemről adnak bizonyosságot. De a *czinkográfia*, sajnálatunkra, nem volt képviselve és szintén hinnünk kell, hogy Lengyelországban ezt a grafikai ágat sem kultiválják.

4. Könyvnyomtatás és litográfia.

Mondanunk is majdnem fölösleges, hogy a lengyel könyvnyomtatás teljesen kifejlett és finomult izléssel bővelkedik; mert hiszen az előzményekből tudjuk, hogy különösen az utóbbi évtizedek alatt kifejlődött nagy irodalmi tevékenység egyenesen a könyvnyomtatás fejlődésére gyakorolt jótékony befolyást.

A lengyel könyvnyomtató-izlés általában a francia izlésnek és iránynak hódol és meglátszik rajta az a befolyás, hogy a lengyel nemcsak a politika, de az izlés és az ornamentika kifejtése szempontjából is rokonszenvez a francziákkal.

A főntebb említett akadémiai és könyvkiadói termékeken kívül csinos könyveket állítottak ki a *Lozinskiego* Wladiszláv, továbbá a *Pillera i Sp.* cégek Lembergből. Az előbbi a bemutatott betűmintáival jól fölszerelt nyomdának bizonyult, a mely könyvek és hirlapok nyomtatására bő fölszereléssel rendelkezik. Az utóbbi arról nevezetes, hogy Lemberg városának legrégebbi nyomdája, a mely saját nyomású könyveket 1819-ből is állított ki s már akkor teljesen jól fölszerelt nyomdáról tesz bizonyosságot; az utóbbi időben litográfiával is fölszerelték s a kiállított könyvmadai termékek is jó izlésről és kiváló szakértelemről számolnak.

Különben a litográfia terén csinos alakításokat produkált az *Andrejczina* *Andrzeja* krakói cég is, a mely teljesen nélkülözhetővé teszi a külföldi hasonló iparágakat.

Schläfrig E. lembergi vonalzó-intézete és üzletkönyvgyára szintén bebizonyította, hogy a külföldi hasonló termékek beözönlését képes megakadályozni.

De a tulajdonképeni művészi könyvnyomdászati szépen volt képviselve accidens-munkákkal.

A *Pierwsza* *Zwiaszkowa* lembergi könyvnyomda díszkönyvbe ragasztott accidens-munkáival, falragaszaival, táblázatokkal, sorsjegyekkel stb. jó izlésről és fölszerelésről adott életjelt. Ugyanezt mondhatjuk a *Stifiego* József przemysli cégről is, a mely egyszerű, de csinos és minden tekintetben elfogadható nyomtatványokat állított ki.

Mindezeket fölülhaladja a krakói *WI. L. Anczyca* cég, a mely gyönyörű és sokoldalú kollekciójával meglepően praktikus üzletvezetést árul el. Eltekintve attól, hogy ez a cég a legkitünőbb fölszerelésű nyomdának bizonyult, maga a kiállított kollekciója is a legügyesebb szakavatottságra vall. Célja volt ugyanis a szedés különböző válfaját, a tömöntést és a nyomást szemléltetővé tenni. A laikus is érdeklél láthatta kiállítva a vers-, hangjegy-, táblázatos- és a keretbe foglalt tömör szedést ólomban s mellette a róla készített levonatot; ott láthatta a tömöntvényt s mellette az anyamintát; egy keretbe foglalt boríték-czímlapot ólomban, mellette a kész borítékot. A szerényben kiváló izléssel csoportosított stilszerű díszművek, accidens-munkák, illusztrált lapok, mind meglepően finom műizlésről tanuskodnak.

Elmondhatjuk, hogy a lengyel könyvnyomdaipar szép lendülésnek örvend és meglátszik rajta az a törekvés, hogy izlés tekintetében lépést akar tartani a nyugati fejlett nyomdaiparral.

5. Betűöntés és gépgyártás.

A betűöntés a lengyelek részéről csak egy czéggel van képviselve. Ez a *Golczenszky Adolf* krakói czég. Kiállított egy kis betűkollekciót, körzeteket, töm-öntvényt, alnyomatlemezeket, térszót, tágitót, kizárásokat, hangjegyszedés tömöntését, nyers ólmot, betű-anyamintákat és galvánlemezeket. Kifogástalan, jó munkák s remélhetőleg lassan-lassan ki fogja szorítani a külföldről beözönlő versenyt.

A magyar pavillonban volt még elhelyezve az *Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság* kiállítása. E jónévű czég csinos betűmintákat, galvanoplasztikai és cinkográfiai dolgokat, keretbe foglalt szedést, betű-anyamintát, ólomlineákat, érmekeket, inicziál-betűket és térszökeket állított ki.

Ugyancsak a magyar pavillonban láttunk a budapesti *Wörner*-gépgyárból nagyszabású nyomógépet kiállítva, míg egy külön kis pavillonban az *augzburgi* és a bécsi *Anger & Söhne* czég állított ki nyomógépeket. Ezen a téren tehát a lengyelek még nem jutottak önállóságra.

6. Papirgyártás.

A lengyelek papirgyártással is dicsekedhetnek. Kiválóan jól fölszerelt papirkiállítást láttunk a *Bracia Fialkowsky* czégtől, a melynek Bialejben és Czankuban van jól berendezett papirgyára. Nagyon szép színes papirokból, fehér irodai papirokból és kiválóan erős kartonokból nagy gyűjteményt láttunk együtt. Ugyane gyár állított még ki igen erős cellulozo-hártyapapirt is.

Láttunk ott még néhány papirkereskedői díszműkiállítást is, de ezek többnyire bécsi termékek lévén, azok leírását, csinoságának elismerése mellett, szükségtelennek tartjuk.

De volt még egy czég a magyar pavillonban, a melynek gyűjteménye a lengyel földön szintén ismeretlen szakmát mutatott be: ez az *Első magyar vegykészitményű papirgyár* kiállítása, a mely az első és egyedüli gépüzemre berendezett hasonnemű gyártelep az osztrák-magyar monarchiában. Gyártmányai a szakkörökben figyelem tárgyát képezték.

Ezekben előadtuk a leMBERGI általános országos kiállításnak bennünket érdeklő leírását és azt a tanúságot merithettük, hogy nem elég az, ha valamely nemzet a saját belügyeivel elzárkóztatva foglalkozik, az iparfejlesztést szűk korlátok közt mozdítja elő, hanem ki kell lépni a mély hallgatás teréről, tenni, cselekedni kell, hogy a kifejlesztett iparnak és kereskedelemnek hatása is legyen a köztársadalomra, befolyása az ipar és kereskedelem fokozottabb fejlesztésére.

A lengyel ipar és kereskedelem szép virágzásnak indult, a leMBERGI országos kiállításon látottak meglepték az egész művelt Európát és megváltoztatták ennek a lengyelekről alkotott azon véleményét, hogy nem léteznek.

Igenis léteznek! Volt, van és lesz bennök akaraterő nagyokat alkotni és a mint hogy kiábrándultunk

sokan az 1894. évi kiállítás szemlélete által, azonképen fog még a lengyel nemzet példás összetartása és szívós kitartása által újabb és újabb fejlődéséről számot adni.

Láng József.

A szakiskola alapításának kérdéséhez.

Göteborg (Svédország), nov. hóban.

T. Szerkesztő úr! Nem csekély érdeklődéssel olvastam Grócz Ernő e tárgyban irt cikkét s nagy örömmel vettem tudomást arról, hogy a nyomdász-szakiskola alapításának eszméje ismét előtérbe nyomult és remélhetőleg nem sok idő múlva meg is fog valósulni. Hogy szükséges ilyen iskola, azt nem fogja senki tagadni. S a kinek érdekében van, hogy jövő időben is tisztességesen megálljuk helyünket szedőgép és a gyári munkabeosztás daczára, az kész lesz minden áldozatra.

A szakiskola tényleg szükséges! Azonban létesítésénél erősen meg kell fontolnunk a tanítandó tárgyakat. Grócz Ernő szives volt cikkében körülbelül megjelölni amaz utat, melyet véleménye szerint legelőnyösebbnek tart. Hogy főkép a szakmát magát akarja első sorban a tanoncokkal alaposan megismertetni, mindenesetre nagyon helyesnek tartom. Azonban talán megkoczkáztathatom azon megjegyzést, hogy óvakodnunk kell a drága és kevés időt olyan dolgok ismertetésére pazarolni, melyeket a tanonc a műhelyben minden nap hall és lát. Nézetem szerint tanoncaink leginkább az általános ismereteket nélkülözik. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a szakmánkban előforduló manipulációk bár sokfélék, de magukban véve látszólag oly csekély tudást, erőt stb. igényelnek, hogy e ferde látszat következtében ezen manipulációk művelésére sok esetben nagyon is háramaradt fiúk vétetnek fel, hogy aztán később a proletáriátust szaporítsák.

Pedig — mint mondám — csak »látszólag« tetszik szakmánk könnyűnek. Ha a fiúból segéd válik, akkor aztán tapasztalnia kell, hogy mi minden hiányzik boldogulásához. Nem keze ügyetlensége, hanem tökéletes járatlansága a reális tudományok sokoldalú ágaiban dobja azok közé, a kik elátkozzák még a napot is, mikor először betűt vettek a kezükbe.

Ha például szakiskolánkban főcélul a nyelvismeretek terjesztését tűznénk ki, talán legjobban eltalálnánk e kérdés helyes megoldását. Hogy mi az a fraktur és mi az az antiqua, hogy mi a rossz és mi a jó kizárás stb., azt nézetem szerint lehetne mellékesen is, talán a nyelvtanulással együtt ismertetni.

Sőt én egy lépéssel még tovább megyek! A rajzoktatást semmi szín alatt sem kellene oly fontos tárgynak tekinteni, mint az talán czélozva van.

Tanoncaink 95 százaléka oly csekély izléssel bír és oly kevés érdeklődést tanusít ez iránt, hogy csakugyan kár volna e tantárgyra sok időt pazarolni. Művészeteket nevelni tanoncainkból lehetetlen! Erre

először is hiányzik az idő. Egyesek, mint azelőtt, úgy ezután is el fogják sajátítani saját tehetségükből azt, mit nem taníthat meg semmiféle tanár vagy tanító. Ha a tanoncznak hasznos szakiratok olvasása, nyomtatványok stb. betekinthesse lehetővé van téve, akkor már amúgy is sokat elsajátíthat magának, ha erre akarata és tehetsége van.

Sokan a fentebbiek után azt fogják mondani: hát minek aztán a szakiskola; hiszen az ipariskola ezek után egészen megfelelné a kívánalmaknak.

Ha azonban meggondoljuk, hogy az ipariskola lényege szerint tömegesen szabónak, vargának, hentesnek, kéményseprőnek akar valamicskét nyújtani az élet útjára, akkor érteni fogjuk a fentebb körvonalozott keretben is kívánalmunkat. Nem szakbeli büszkeség, vagy efféle érzet teszi nekünk kívánatosá a szakiskola létesítését, hanem szakmánk a maga speciális voltánál fogva maga követeli, hogy tanoncaink oly alapos műveltségre, általános ismeretekre tegyenek szert, a melyekkel később a mind többet kívánó korszellem sokoldalú igényeinek megfelelhessenek.

A cél oly jó és nemes, hogy az anyagi kérdés nem képezhet akadályt. Az egylettől saját érdekében a legnagyobb áldozatkészség várható és jogosan remélhető, hogy a főnökök sem maradnak hátra. De mindenesetre kívánatos, hogy a létesítendő szakiskola a mai kívánalmaknak megfeleljen. Hogy szakember az oktatói karban nem hiányozhat, az természetes dolognak kell hogy tekintessék.

Holndonner Ferencz.

Üdvözljük szaktársunkat, a kit a távolság messze külföldön sem gátol, hogy meleg érdeklődéssel viseltessék szülőhazája szakdolgoi iránt s szívesen közöljük nézetét is a fölvetett kérdésben, bár mindenben nem értünk vele egyet. Tökéletesen igaza van, hogy a nyelvismeretre és az általános műveltség elsajátítására nagy súlyt kell helyezni. Hiszen bármely iparágban is, de nagyon hatványozott mértékben, különösen nálunk nyomdászoknál, ez adja meg az *alapot* arra, hogy valaki tisztességes, boldogulni tudó szakmunkás legyen. S ezért ennek nagyon utána kellene nézni, már a tanonc fölvetésénél is; mert ha a laikus azt gondolja, hogy könnyű az a nyomdász-mesterség, a nyomdásznak tudnia kell, hogy ez csak látszat s lehet ugyan faragni jó nyomdászt kivételesen pár elemi iskolát végzett fiúból is, ha ennek kitűnő természetes észjárása és tehetsége van, a mely fogékonnyá teszi őt gyorsan minden előforduló dologban; s ha ez a tehetség egy kis akarattal is párosul, könnyű szerrel győzi le a fölmerülő nehézségeket. Igen ám, de hány van ilyen? A legtöbb, a ki elemi iskolát, de sőt egy-két középiskolát is végzett, a leprimitív fokán áll az ortografiai ismereteknek, hogy egyéb ismeretekről ne is szóljunk. Hát az ilyeneknek bizony majdnem kevés az a négy év arra is, hogy kireparálják az iskola mulasztásait.

Mindazáltal a szakdolgok tanítását okvetlen egy rangra kell helyezni az előbbi ismeretekkel; mert hiába mondjuk, hogy hisz ezt nap-nap után látja és

hallja a nyomdában: ezt manapság már magunk sem hiszszük el. A mai lázas munkálkodás mellett, a nagyobb nyomdákknak, mondhatnánk, gyári berendezésével szemben, nem igen érünk rá annyit elbibilődni a fiúval, mint azelőtt, mikor a főnök meg a segéd valóságos tanítómestere volt a tanoncznak. Mai napság legtöbb helyen a fiúk tanulásuk egyharmadát, sajnos, néhol felét is az utcán töltik ideoda szaladgálással, a többi időben pedig nagyrészt egyoldalú munkát végeznek s így bizony ritkán nyílik alkalom, hogy szakmájuknak finomabb részleteivel, annak apróbb csinja-binjával megismerkedjenek. Nagyon jó és fontos dolog tehát, hogy szakmájukat a szakiskolában alapos magyarázatok és szükség szerint gyakorlati bemutatások alakjában is töviről-hegyire megismerjék.

A viláért sem állítom, hogy a nyomdának ne kelljen aztán semmit sem tenni ez irányban, de azt merem állítani, hogy a mai viszonyok között sokkal nagyobb szükségünk van a szigorúan szakszerű dolgokat is tanító szakiskolára, mint azelőtt. Hogy a lelkiismeretes főnök igyekszik a kiképzésben kézre járnai a szakiskolának, ez önként érthető dolog.

A mi végül a rajzot illeti, no már ennek ismerete, nézetem szerint, szinte nélkülözhetetlen kelléke a jó nyomdásznak, ha t. i. úgy vesszük a dolgot, hogy ne csak sablonszerű munkásokat, hanem önállóan, saját izlése szerint dolgozó nyomdászokat is igyekezzünk nevelni. Igaz, hogy rajzoktatás nélkül is akadtak eddig is, meg lesznek ezután is, a kik kíválnak társaik közül s szép dolgokat alkotnak, csak hogy az ilyenek megint csak a kivételes természeti adományokkal felruházottak voltak és lesznek; nekünk pedig nem szabad szakmánkat ilyen véletlen tüneményekre bízni. Sőt igyekeznünk kell, hogy a kikben csak kisebb mértékben is szunnyadozik a tehetség, azt mesterséges eszközökkel fölébresszük, szárnyra keltsük. Azt pedig senki sem fogja tagadni, hogy a jó izlést a rajzolás tanítása nagyban fejleszti s azért, ellentétben ama valóságos furibundus nézettel, mely mai ipariskoláinknál nyilvánul s mely szerint a mészáros, hentes, cipész, szabónak stb. kell a rajzolás, míg a nyomdásznak nem: határozottan állítjuk, hogy igenis a nyomdász-tanoncznak eminens szüksége van a rajzra, mely fejleszti, tisztítja izlését s sok olyan technikába vágó dolgokkal ismerteti meg, a melyről rajz nélkül semmi dunsztja, vagy legalább is ferde nézete van.

Még egyszer ismételjük: feltétlenül egyetértünk cikkíró szaktársunkkal, hogy általános, minél nagyobb műveltségre nagyobb szüksége van a jó nyomdásznak, mint bármi más iparosnak; de mivel az általános műveltség, csak ama szakműveltséggel párosulva teheti egész emberré az illetőt, mely őt iparának minden finom részleteiben ismertté teszi: mi csakis egy tökéletes, rendszeres szakiskolának vagyunk hivei.

Jöjjön tehát el minél előbb a szakiskola országa, de csak úgy, teljes rendszerrel, mely épp úgy föléli az általános ismereteket, mint a szakdolgok és a rajz tanítását.

Szerk.

Szaklap-kiállításunkról.

Irta *Firtinger Károly*.

5

Részletes bemutatás.

Bevégezvén általános és összehasonlító fejtegetéseinket, hátra van a kiállított anyag közelebbi felsorolása, illetőleg érdeme szerint való tüzetes megbeszélése.

A szaklapok sorrendjét természetesen a magyar-honiak nyitották meg; s ezek közül megint első helyen találjuk a tisztes egri *Gutenberget*, melyet nemcsak chronologiai szempontból, de — megjelenési idejét tekintve — változtatott és ma is még sok irányban értékes tartalmánál fogva, megillet az elsőség.

Érdeemesnek találjuk azonban e helyen ama törekvésekről is megemlékezni, melyek egy magyar nyelvű szaklap megindítása ügyében az egri *Gutenberg* megjelenése előtti időbe esnek. Erre indítatva érezzük magunkat abból az okból is, mert utóbbi időben elalapítási törekvésekre vonatkozólag meglehetősen zavaros részletek tétettek közé.

Ugyanis a *Typographia* jelen évfolyama 24—29. számaiban közli

Leitner Pál szak-társ tollából, a kérdéses alapítással szoros összefüggésben álló néhai *Aranyossy Lajos** életrajzát, melyről himezhámózás nélkül mondhatjuk, hogy éppen csak Aranyossy irodalmi törekvései bírnak reánk számbavehetőbb érdekekkel. Leitner eziránti adatai azonban — nézetünk szerint — több tekintetben hiányosak és igyekezni fogunk a rendelkezésünkre álló adatokkal azokat kiegészíteni, illetőleg helyreigazítani.

Aranyossy 1863-ban Wajdits József nyomdájában foglalatzkodott Nagy-Kanizsán, midőn *A magyar nyomdászat jelen állása* című 3 $\frac{1}{2}$ oktáv-ívre terjedő

* *Aranyossy Lajos*, magyar nyomdász, szül. 1837. szeptember 25-én Tokodon, Esztergom megyében; meghalt 1894. márczius 9-én, Budapesten.

művecskéjét közrebocsátotta, melyben az akkori nyomdaviszonyok bajait szellőztette és javaslatokat tett azok orvoslására. Megtudjuk azt is e füzetből, hogy abban az időben Magyarországon nyolcz betűöntőde volt működésben, u. i. Pesten három, Budán kettő és egy-egy Aradon, Pozsonyban és Temesvárt, melyek azonban összevéve sem érték el a jelenleg Budapesten fennálló két öntő-czégnek munkaképességét, egészen eltekintve a többi, házilag kezelt öntődeinktől. — A füzet tartalma különben meglehetősen szenzációt keltett és a lipcsei *Correspondent*, valamint a prágai *Veleslavin* kivonatossan közölték, de azért mégis pusztában elhangzó szó maradt.

1864 vége felé Aranyossy Budapesten állott munkában a Hornyánszky-nyomdában és ekkor lépett érintkezésbe

*Schwartz Sándor** szaktárssal egy magyar nyelvű lap közös kiadása ügyében, mely — a lipcsei *Correspondent* mintájára —

szakdolgozattal mellett a segédek szociális helyzetével is foglalkozott volna. Az általuk a helytartósághoz benyújtott s kiadási jogért folyamodó kérvény azonban két hónap mulva kedvezőtlen eredménnyel érkezett le, vagyis a lapnak ily programmal való megjelenése — minden további megokolás nélkül — nem

engedett meg. Mint Schwartz gyanítja, ez az elutasítás valószínűleg a főnökök részéről történt ellenséges besúgásnak volt a következménye.

Aranyossyt azonban e balsiker nem bátorlalanította el s 1865. márczius havában kiadta az előfizetési felhívást *Nyomdászati Füzetek* című szakfolyóiratára, melynek feladata lett volna tisztán csak szakdolgozattal foglalkozni s mely elé ennél fogva a hatóság nem

* *Schwartz Sándor*, magyar nyomdász, Pesten született; a Trattner-Károlyi nyomdában tanult és 1866 óta Bécsben tartózkodik, hol tekintélyes társadalmi állást vívott ki magának: nyomdátulajdonos, a *Graphisches Centralblatt* című szaklap kiadótulajdonosa és a bécsi nyomdai szakiskola aligazgatója. A fentírtott időben Schwartz Engel és Mandellonál az *Ország-Tükre* ez. lapnak szedője volt.

Egri. Január 1.

I. szám.

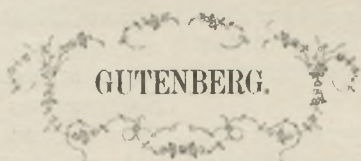
I. évfolyam, 1866.

Előfizetés:
Egri évre: . . . 40 kr.
Példény: . . . 20 ..
Nagyedény: . . . 60 ..
Külföldi: . . . 20 ..

GUTENBERG.

A NYOMDASZAT S A VELE ROKON SZAKMÁK KÖZLÖNYE.

Megjelenik:
Minden hétfőn 1-órán 10-én.
Szakdolgozások kiadását
szombatonként 4 kr. számlatart.
Bécsiúti katonai 30 kr.

GUTENBERG.

Lángész! nagy, a lángész isteni,
A szellemet nem bírja füsteni,
Nagyságánál eltérül a szobor,
Mely az idővel porlik, szétomol.
Csak a dal méltó hozzá egyedül,
Mely ottal, s újra föltelevénül.
Légy hát köszönve dallal állniunk,
Gutenberg! hozzád zeng szabad dalunk.

Ki a sajtónak teremője vagy,
Légy büszkélve, azellem-tábornagy!
Te villamkarddal öszkén szétvered
A tudatlanság nagy külfellegét.
Mert míg előtéd ész és ismeret
Csak vékony folyt, mint bérczi esernyelyek
Most mint a Thémze, Szajna és Duna,
Magas hullámmal robognak tova.

Te oktatórn, ha gondolni kész,
Mit nem mivelhet a láng-ember-ész,
Hová eddig nem ért csupán a hit,
Tudomány nézi ég, s föld titkait.
Égi s földi kinyilatkoztatás
Együtt, ez a valódi hitadás;
Ismeret nélkül nem egész a hit,
Hit nélkül az ész — holdgölgalyanít.

Sírt az ember, sírt és szenvedt sokat,
Te kötéld össze a századokat,
Hogy a múltból tanulja a jelen,
Melyik igaz, s melyik gaz küzdelem,
Mit tün a bűn, az erény mit csinál,
Ki a zsarnok, és ki a jó király?
Ez mennyit vivtak a bős nemzetek,
Kiknek szívök szabadságért epedt.

A te sajtód a villany sodronya,
Mely új szellem-világot alkotja,
S reptül az eszme isten szavaként,
Megrázva mindent, éjszakot a a délt,
Nyugat népéhez hán hitatva szól,
Köszönt fölírászja álomból,
A nagyvilág egy eszneharczban áll
A sajtó sebes, nagy esodálmal.

Te támasztád a tengerzivatart,
Mely már négy hosszú század óta tart,
Bűn a szenvedély fölvert sok szemcét,
De sok igazság-gyöngy is született,
Melyekre büszke az emberi nem,
S küzd értük ezer haj küz is híven,
Légy hát üdvöz, Gutenberg szelleme!
Köszönt a dal s igazság gyermeke.

Mindaszeley Geolron.

gördíthetett akadályokat. A tervezet szerint 10 füzet jelent volna meg egy évben, 4 frt előfizetési ár mellett; az előfizetési pénzek *Demjén József* egyetemutcai könyvkereskedőhöz voltak címzendők. Aranyossy ez. újabb vállalkozása a szaktársak közömbössége folytán szintén dugába dőlt, mert a kiirt határidőre csak *négy* előfizető jelentkezett.

Igy adja elő Schwartz Sándor a lipcsei *Correspondent* 1864. és 1865. évi folyamaiban több budapesti levélben Aranyossy amaz időbeli törekvéseit.

Minthogy pedig Schwartz Sándornak e levelei az ügy iránti jóindulat kétségtelen jeleivel vannak megírva, a frissen történtek közvetlen hatása alatt, úgy Leitner szaktárs meg fogja nekünk bocsátani, ha Schwartz előadásának több hitelt adunk, mint az ő — a *Typographia* föntérintett számaiban megjelent — erre vonatkozó legendáinak, lettek légyen azok akár egyenesen Aranyossynak személyes följegyzéseiből merítve.

Ezeket akartuk a *Gutenberg* előtti időre megjegyezni; most térjünk át e lapnak közelebbi megbeszélésére.

Itt is vastag tévedés csúszott be Leitner szaktárs cikkébe, mely különben illetékes helyről már helyre lett igazítva. Aranyossy ugyan 1865-ben tavaszkor Egerbe ment, de az azon év október havában megindult *Gutenberg* létrejvetelében nem volt sem közvetlenül, sem közvetve része.

Megtörtént ugyanis, hogy *Tóth István*, az egriliczeumi nyomda érdemes igazgatója, 1865 második felében levélben értesítette Buschmann Ferenczet, a Bucsánszky-nyomda akkori művezetőjét, hogy hajlandó egy megindítandó magyar nyelvű szaklapnak rizikóját magára vállalni, s e célból óhajtana az abban az időben alakulás alatt levő önképző-egylet vezérlő egyéniségeivel érintkezésbe lépni. E kezdeményezés következtében 1865. szeptember hava egyik vasárnap délutánján néhai Dömötör Lajos szaktárs bástya-utcai lakásán Tóth István találkozott Ács Mihály, Bendner József, Gottesz Gyula és Schwartz Sándor szaktársakkal, hogy a közelebbi teendőket megbeszéljék; résztvett az értekezleten Demjén József könyvkereskedő is. Kölcsönös egyetértés után már amaz év október hó 15-én megjelent a *Gutenberg* első száma.

A magyar nyomdász-irodalom emez első időszaki termékére büszkeséggel tekinthetünk még ma is vissza. Tóth István, mint szerkesztő, nagy ambícióval és sikeresen töltötte be helyét; mellette egy egész sereg munkatárs buzgólkodott. Itt látjuk először irodalmilag feltűnni Bendtner József, Solymossy Pál, Záhonyi (Barázda) Alajos, Schwartz Sándor, Kiss Antal (Bérczi álnéven), Imreh Sándor, Böhm Béla, Nagy Sándor (Kassa) és sok más nevet, kik később kiváló szerepet játszottak köreinkben. Legnagyobb díszét képezték azonban a lapnak Szabó József történeti cikkei.

Sok bajt okozhattak a lapnak az 1866-iki háborús események, de azért a szerkesztő nem csüggedt el, mint az általa kiadott következő tartalmú körlevél bizonyítja:

Nyilatkozat.

A megszakadt rendes külföldi s bécsi közlekedés okozta, hogy a *Gutenberg* már két ízben néhány nappal később jelent meg; miért is t. cz. olvasóink szíves elnézését kérjük. Egyúttal alkalmat veszünk magunknak kijelenteni, hogy a mostani — különösen az irodalomra s így főképp a nyomdászokra nézve — mostoha és nehéz idők daczára, az első magyar szakközlöny, a *Gutenberg* fennállása biztosítva van úgy pártolása tekintetéből, mint azon oknál fogva, hogy a kiadónál nem üzleti jövedelem, hanem tisztán a magyar nyomdász-szakirodalom kezdeményezése, ébresztése és terjesztése vétetik figyelembe.

Egerben, július 19-én 1866.

Tóth István,

a *Gutenberg* kiadó-szerkesztője.

Valóban, csak korosabb szaktársaink, kik keresztül éltek azt a borzasztó, egészen az 1867-iki politikai átalakulásig terjedő időt, midőn a mostoha közgazdasági viszonyok miatt a legegészségesebb alapokon nyugvó vállalat sem tudott eredményeket felmutatni, — csak ezek tudják teljes mértékben méltányolni e lapnak nagyfontosságú és üdvös voltát.

Tartalmának magas színvonalával párosultan járt szabatos és tiszta technikai kiállítása. Szedése és nyomása az akkori időhöz mérten teljesen kielégítőnek mondható. A lap szedője több helyen alkalmazta az amaz időben divatos repkény-körzetet és, mint a a következő ábra mutatja, szép eredménynyel.

Csak sajnálhatjuk, hogy ez a szép, a hozzáértő műszedő kezében hálás körzetet ma már nem alkalmazták, pedig úgy tudjuk, hogy a lipcsei Schelter és Giesecke öntő-cég egy csinos kollekciót tart belőle raktáron, mely ugyan csak 40 figurából áll, de azért mégis fölötte remek alkotásokra alkalmas.

1867 végével a szerkesztő beszüntette lapjának megjelenését, s azt a következő körözvénynyel adta tudtára olvasóközönségének:

Szerkesztői nyilatkozat.

Tudomásomra jött, hogy Pesten az önképző-egylet köréből új szakközlöny indul meg, minélfogva a *Gutenberget* ez év végével megszüntetem. Alkalmat veszek magamnak ezúttal, hogy lapom t. olvasói szíves pártolását s lelkes munkatársaim s barátaim buzgó, önzetlen fáradozását megköszönjem; az új vállalatot pedig, mely, tekintve a fővárosban csoportosult szellemi és technikai erőt, szép reményekre jogosít, szíves pártolásukba ajánlom. *Tóth István.*

Egyben az előbbi oldalon bemutatjuk olvasóinknak a lap hasonmását, az ábra átengedéseért köszönetet mondva *Höger Károly* bécsi szaktársunknak, kinek *Aus eigener Kraft* című ismert nyomdász-történeti munkájában látott először napvilágot.

Oszmán-török írások

és a török nyomdászat rövid története, különös tekintettel a Magyarországon megjelent török nyomtatványokra.

(Folytatás.)

A Fanóban megjelent első arab munka után mintegy négy évvel későbbben *Velenczében, Bomberg Dániel* nyomdájában a mohamedánok szent könyvét, a Koránt — a melyet, mint azt már megjegyeztem, sem a törököknek, sem az araboknak, avagy más igazhívőknek nyomni nem szabad — bresciai Paganini készítette, a melyet azonban a pápa rendeletére vallási szempontokból elégettek, a minek folytán alig maradt ezen első nagyobb arabs nyomtatványból valami az utókor számára. Ugyanezen időtájban Olaszország más helyein is foglalkoztak keleti nyomtatványok előállításával; így p. o. Fanóval versenyzett Genua (a hol 1516-ban *Augustinus Nebiensis vel Justiniani* egy ötnyelvű bibliát adott ki, a melyben az egyik arabs), Velenczével Róma, a vatikáni nyomdában és mások.

Ha Olaszország volt is a kezdeményező, de nem volt mindenkor az első. Francia-, Angol- és Németország, de még Ausztria is sietett a XVI. században nyomdáit keleti nyomtatványokra berendezni.

Angolország volt Olaszország első követője. Londonban 1526-ban *Geoffroy Tory Champs fleury* címen kiadott könyvecskében az arab betűk legősibb formáját, a *kufit* találjuk *Lettres persiennes, arabiques, aphricaines, turques et tatarienes* név alatt, melyet három évvel később *Bernárd Eduárdtól* és *Morton Charlestől* egy bővített keleti ábéczés táblázat követett.

Ezzel egyidejűleg Párisban *Lescuiernél Postelius Vilmos* ad ki egy tizenkétnyelvű ábéczését, melyben már örményt is találunk. Néhány évvel később ugyan ezen szerzőtől egy nagyobb és értékeesebb munkát találunk, egy arab grammatikát, a melyet valószínűleg Konstantinápolyban írt s Párisban 1538-ban adott ki. A munka címe: *Grammatica Arabica*. *Guilielmus Postellus Lectori*. Ne quid nostri consilii ignores, candide lector, quum characterum, difficultate insculptis tabulis, multos esse perteritos viderem, quod essent difficiles et male formati, volui loco illorum quaterniorum hic inserere grammaticam typis excusam, ut quos difficultate abegerat, facilitate et pulchritudine revocet. Vale. Vaeneunt Parisiis apud *Petrum Gromorsum*. 4°.

Tovább folytatva szemlénket e században, ennek második felében nyomát leljük annak, hogy Ausztriában, *Bécsben* is voltak már keleti betűkkel ellátott nyomdák, így egy-két verset *Zimmermann Mihály* arab betűkkel nyomott egy 1554-ben megjelent munkában.

Mig itt csak az első próbánál tartanak, addig Olaszországban már a fejlettség magas fokára hágott a keleti munkák kiállításának művészete s a nagy pártfogással működő nyomdák versenye mindig jobban és jobban tökéletesíti a keleti betűjelleget.

Medicis Cardinalis Párisból hozat kitűnő metszőket, kikkel a Rómában alapított nyomda számára metszett új betűjelleget s 1578-ban meghívja *Granjon Róbert* jóhírnevű metszőt, a ki a század legszebb és legsikerültebb keleti betűjellegeit véste. A század végén jelenik meg e nyomdában a leghiresebb arab munkák egyike: *Avicenna* művei 1593-ban.

Ibn Szina, vagy általánosan ismert nevén *Avicenna*, *Abuszina* hires orvosnak mind irodalmi, mind nyomdászati szempontból érdekes és az egész tudományos világban nagyhirű műnek teljes címe:

Kitab el Ranun fi el tibt liebi ali el seikh elimam Ibn Szina ma'baaz teelife velm ilm el mantik ve ilm et tabiil ve ilm el-kelam. Latin címe: *Libri v canonicis medicinae avicennae quibus additi sunt in fine ejusdem libri logicae, physicae et metaphisicae arabice*. Romae Ex. typ. Medic. 1593. Három nagy folio-kötet.

Ezen hirneves munkát megelőzte ugyancsak a medicei nyomdából egy 4° földrajzi munka, 1592-ben. E nyomdából került ki egy asztrológiai munka is.

Kardos Árpád.

(Folyt. köv.)

VEGYESEK.

Mellékleteink. Jelen számunkhoz három mellékletet adunk. Az első *Falk Zsigmond dr. Amerikai uti jegyzetek* című nagy díszmunkájának czimlapja, a mely műről lapunk más helyén emlékezzünk meg. — Második mellékletünk a *Huszka József* professzor úr által kiadott *Székely ház cz.* nagy illusztrált díszes mű egy litográfiailag előállított rajza, mely székely falusi ház kapuját ábrázolja, magyar motívumú faragásokkal cifrázva. Mindkettő a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság műintézetéből került ki. — Harmadik mellékletünket a *Hunnia* könyvnyomdából kaptuk, melyen egy bankház levélfejét mutatja be a nevezett üzlet, jó szedés és szép nyomásban. Igazán örvendünk, hogy a kisebb nyomdák is foglalkoznak már az ilyen szebb fajta műmunkákkal.

A Grafikai Szemle ötödik évfolyamára hirdetünk előfizetést. Az év végével e helyütt hívjuk fel a szakközönséget lapunk szíves pártolására és terjesztésére. Ötödik éve, hogy a szakirodalom ügyét szolgáljuk és ez öt év alatt lapunk olvasói meggyőződhetek róla, hogy a magunk elé tűzött feladatot sok jóakarattal, kitartással és becsületes iparkodással igyekeztünk megoldani. A szakma művelői közt uralkodott közönyt némiképen sikerült megtörnünk, a mennyiben kedvelté tettük lapunkat, de igyekeztünkkel, ennek daczára, nem állott arányban az anyagi pártolás.

Hisz oly csekély árért adjuk lapunkat, hogy bármely nyomdásznak lehetővé tesszük annak megszerzését, még ha a legszerényebb viszonyok közt van is. *Két forintot* mindenki áldozhat *egy egész évre* oly lapért, a mely a szakmában előforduló újtásokról, a szakhoz tartozó minden dologról hűen informálja olvasóját. És a pártolást különösen megérdemljük a vidéki főnökök részéről, a kik eddig, sajnos, nagyon mostoha pártolásban részesítették lapunkat. Hozzájuk is fordulunk tehát és kérjük

őket, hogy pártolásukkal tegyék lehetővé a lapnak szellemileg és anyagilag való gyarapodását.

Tisztelettel fordulunk továbbá eddigi előfizetőinkhez az iránt, hogy előfizetéseiket megújítani szívesek legyenek és hogy a főnök urak maguk és személyzetük körében lapunkat terjeszszék. Az előfizetés megújítása céljából lapunk mai számához postautalványt mellékelünk. Kérjük erre felragasztani az eddigi címzalagot, hogy akadálytalanul és pontosan adhassuk postára a lapot. Lapunk előfizetési ára marad a régi, vagyis

egész évre 2 frt
félévre 1 »

A Grafikai Szemle
kiadóhivatala

Budapest, V., hold-utca 7. sz.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve X. évfolyamában 1895-re megjelent s mire e sorok napvilágot látnak, már közkézen is fog forogni. Valódi örömmel írjuk e sorokat, midőn e megszokott, rendes karácsonyi vendégünkről emlékezünk meg, a mi Évkönyvünkről, mely tizéves pályafutása alatt szerény kezdetből oly tekintélyes tényezővé nőtte ki magát, hogy immár évek óta minden évfolyama egy-egy értékes kötetét képezi a magyar nyomdász szak-könyvtárának s igazi kis kincses-házát a gyakorlati szak-ismereteknek. A szerkesztő, *Gelléri Mihály* szaktársunk, nagy buzgósággal toborozta össze a jobbnál-jobb szak-írókat s ügyes körültekintéssel állította össze a tartalmat, a mint ez a következőkből látható: Tizedik évfolyam (Előszó). *Láng József*: A magyar nyomdaipar. *Ács Mihály*: A könyvnyomtatás mesterszavairól. *Gelberger Mihály*: A rovatos szedésről. *Firtinger Károly*: Művészetünk bölcsőkorából. *Haraszi József*: A szedőszekrény. *B. Á.*: Nincsenek accidens-szedők! *Kosovitz Rezső*: Izlés a műszedésben. *Urbán János*: Szépérvék a műszedésnél. *Tichy Ákos*: A szabad-irány fattyúhajtásai. *Novitzky N. László*: Az írás keletkezése. *Szöllősy Mihály*: A nyomdász-tanulók oktatása. *Gróc Ernő*: Az önképzés fejlesztése. *Stalla Márton*: Orosz ábécze. *F. K.*: Szak-bibliográfia. *Madonna della sedia* (Mellékletünkről). *Kilövés-minták*. *Elsődletti tábla*. Könyvnyomdák a fővárosban, a vidéken és Horvát-Szlavonorságokban. *Nappali szedők, hírlapszedők és gépmesterek árszabálya*. A könyvnyomdász- és betűöntő-segédek egyletei Magyarországon. Az utas-segély Magyarországon. Utas-szállók Magyarországon. *Hirdetések*. *Jegyzék-Napló*. *Műmellékletül Rafael: Madonna della sediaja*. — Valóban bámulnunk kell, hogy ilyen gazdag tartalmú könyvet, potom 60 krnyi ár mellett — mely ár csak a Szakkör áldozatkészsége mellett érhető — nem szerez meg minden nyomdásza szép Magyarországnak. Mert akár hiszik t. olvasóink, akár nem, hazánk 3000 nyomdásza közül alig 800 vesz tudomást Évkönyvünk létezéséről s ezek közül is közel 350-en tagsági díjaik fejében kapják a Szakkörtől. Minő szép volna, ha e szám — a mint lenni kellene — megkészeződne, vagy háromszorozódnék; minő üdvös lenne, ha főnökeink jóviseletű tanonczaikat jutalmaznák meg az Évkönyvvel; mennyit lehetne nyújtani ily fokú pártolás mellett. De hát ezek szép álmok; mikor fognak csillogó valósággá válni? . . . A tartalmat illetőleg különben jövő számunkban bővebb ismertetést fogunk közölni, most csak azt említjük meg, hogy a nyomdai kiállítást megint a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság végezte tisztán, csinosan. Nagyon ajánljuk szaktársaink figyelmébe ez értékes munkát, melyhez a csekély árnál fogva mindenki könnyen hozzájuthat. A megrendeléseket a Grafikai Szemle kiadóhivatalához kérjük intézni.

Az Ébredés daloskör 1894. december 31-én, az Orczy-házban lévő volt Wassermann-féle hangversenyteremben Szilveszter-estét rendez. Idegenek és nem tagoknak a belépődíj 40 krajczár lesz. Felhívjuk a szaktársak figyelmét e kedélyes, két évig tartó mulatságra.

Főlolvasó-ülés. Deczember 9-én tartatott meg az a főlolvasó-ülés, a mely első alkalomkor november 25-ére lett kitűzve. Először a tagok csekély érdeklődése miatt maradt el; másodsorra azonban már mindenképp meg kellett tartani, bár most se igen sokkal többen jelentek meg, mint az első alkalommal. Pedig az év elején már azt hittük, hogy a kör tagjai megkedvelték a havi üléseket, oly szép számmal jelentek meg azokon minden alkalommal; sőt nem egyszer, az egyes tárgyaknál, azt is észrevettük, hogy érdeklődnek a kör ügyei iránt s élénk részt vesznek a vitákban. Hiszszük, hogy csakis a véletlen játéka okozta azt most is, hogy oly kevesen jelentek meg a legutolsó havi ülésen s az érdeklődés ezután se fog megcsappanni a főlolvasások iránt.

Diszesen kiállított könyv jelent meg a napokban az Orsz. irodalmi részvénytársaság kiadásában. A mű címe *Amerikat uti jegyzetek. Budapesttől San-Franciscoig*. Irta: *dr. Falk Zsigmond*. A könyv tartalmáról sokkal hivottabbak adtak már ismertetéseket a napi sajtóban és szépirodalmi lapokban s mi meglegszünk annak konstataálásával, hogy ezen ismertetések kivétel nélkül szerfölött elismerők voltak. A mi pedig a könyv kiállítását illeti, miután közbevetőleg megjegyezzük, hogy a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság nagy gondal állította ki, azt hiszszük, fölmentenek t. olvasóink a behatóbb taglalástól, ismervén szerkesztőségünk közeli viszonyát ezen intézethez. A könyvet magát különben a legközelebbi havi ülésen megszemléltetik Szakkörünk tagjai; addig is tudomásul óhajtuk adni, hogy a vaskos kötetet a 2 frtos bolti ár helyett helybeli tagjaink és előfizetőink kiadó-hivatalunknál 1 frt, vidéki tagjaink és előfizetőink pedig 1 frt 20 kros kedvezményes árért szerezhetik meg.

A régi magyar nyelv emlékei címén egy szép anthológiát bocsát közre az akadémia. A könyvnyomtatás előtti időből fennmaradt nyelvemlékeket fogja e kiadvány kitünően sikerült fakszimilékben bemutatni. Még pedig a rövidebb emlékeket egész terjedelmökben, a hosszabbakból pedig egyes jellemző részeket tesz közé, mintegy szem elé óhajtván állítani azt a fejlődést, melyen a Látjátok feleim óta nyelvünk és ortográfiánk keresztülment. A beces publikációnak különösen az iskolák fogják nagy hasznát látni. De élvezettel forgathatja azt majd minden művelt ember, mert a szerkesztő, *dr. Zolnai Gyula* professzor tanulságos bevezetéssel, jegyzetekkel és szövegmagyarázattal látta el a nyelvi mutatóványokat. A kötet 26 fakszimilét tartalmaz s 18 ivnyi szövegre terjed.

A hírlapirodalom köréből. Az Országgyűlési Értesítő kő- és könyvnyomdája részvénytársaság az eddigi tulajdonát képezett Magyar Ujság napilapot eladta az újonnan alakult Magyar irodalmi részvénytársaságnak. A Magyar Ujság ezután is megtartja eddigi irányát.

Postán érkező előfizetési pénzek elfoglalhatatlansága. Figyelemreméltó határozatot hozott legközelebb a pénzügyminiszter egy vidéki hírlap felelős szerkesztőjének és kiadó-tulajdonosának ügyében, a ki pár száz forint hirdetményi bélyegilletéssel hátralékban volt. A miniszter kijelentette, hogy a posta útján érkező előfizetési pénzküldemények közigazgatási végrehajtás útján zár alá nem vehetők és a postaigazgatóságnak ebben az értelemben elfogadott álláspontja, tekintettel az 1881: LX. t.-cz. 52. §-ának rendelkezésére, helyesnek mutatkozik.

Új lapok áradata. Valóságos lapalapítási mánia dühöng fővárosunkban. Se szeri, se száma az újonnan alapított lapok-

nak, minden nap tudomást veszünk egy új lap indulásáról. Igaz ugyan, hogy újév közeledtekor minden esztendőben elfogja a lapalapítási láz az embereket, de olyan mértékben, mint az az idén történt, tán még sohasem jelentkezett ez a — betegség. (Hogy igazat mondunk: álljanak itt a most megindult lapok címei.) Egyik napilapunk pl. divat-ujssággal kedveskedik olvasóinak; de a többi se hagyja magát és szintén ad újévtől fogva divatlapot. Így a *Budapesti Hírlap Divat-Ujsság*, *Patyolat*, *Gyermek-Divat* címen három lapot indított. A *Pesti Hírlap* újévtől fogva *Párisi Divat* címen szintén divatlapot indít. A *Magyar Hírlap* Kürthy Emilné szerkesztésében *Háztartás* címen ad lapot. Ezekon kívül még a következő lapok indultak és indulnak meg: *Új Idők*, *Herczeg Ferencz szerkesztésében és Magyar Lányok* (mindkettő Singer-Wolfer kiadása). *Magyarország az ezredik évben* (Beksics Gusztávné, Jósika Kálmán br. és Csillag Máté lapja). A *Homeopathia* (Bakody dr. lapja). *Világ-napló*; *Évszak* (Faylné-Hentaller Mariska lapja, Grill kiadásában). Azután *Ezredéves Kiállítási Lapok*, *Heitere Blätter* (a müncheni *Fliegende* mintájára), *Fővárosi Figyelő*, *Cselédek Lapja*, *Magyar Millennium* stb. stb. (Folytatása következik.)

Nyomatvány-vigéczek. Panaszos levelet kaptunk a vidékről, a melyben egy szaktársunk nem éppen hízog hangon kel ki egyes fővárosi czégek ellen, a kik vigéczekkel összeharcolják még a vidékről is a nyomtatványokat. »Alig-alig tengődünk — így a levél — a mindinkább nyomasztóbbá váló viszonyok között. Napról-napra rosszabb lesz a nyomdász helyzete és a nyomasztó viszonyok között harcot kell folytatnunk a fővárosi egyes nyomdaczégek sáskamódra szaporodó vigéczzeivel, a kik potom áron vállalkoznak a nyomtatványok elkészítésére. Nem eléggé sújt bennünket az ipartörvénynek az az intézkedése, hogy minden kontár minden szakképzettség nélkül állíthat nyomdát, ha egy »szakképzett« üzletvezetőt tart: küzdenünk és konkurrálnunk kell az ilyen tisztességtelen verseny ellen is, hogy valahogyan vegetáljunk. Kívánható-e ily körülmények között a vidéki nyomdásztól, hogy szakmája haladásával törődjék, hogy befektetéseket tegyen és lépést tartson a korkövetelte modern iránnyal? Bizony nagyon meg kell fontolnia, vajjon az ily viszonyok között megengedheti-e magának az ilyen minden haszon nélkül való befektetést, a mikor elviszik orra elől azt a csekély munkát, apró merkantil-dolgokat is, a mikből nem éppen irigylendő életet tengeti... És most megint egy meglepetés érte a vidéki nyomdászokat. Úgy olvasom, hogy a községi és körjegyzői nyomtatványok központi előállítására nyomda-részvénytársaság alakult a fővárosban. Nesze neked, szegény vidéki nyomdász! No hát csak ez kellett a mi »rózsás« helyzetünk bekoronázására! Bizony-bizony készülhetünk Árvába zabot hegyezni... stb. Koncedáljuk t. szaktársunknak főntebbi panaszait; de hát a pizkos konkurrencziáról mi is tudunk mesét regélni; nem is egyet: sokat; olyat, a mely itt a fővárosban legújabbán *szokás* és a mely, sajnos, szomorú viszonyokról térszen tanuságot. Pizkos, gyalázatos itt is a konkurrenczia és vigasztalás hadd mondunk el egyet a sok közül. Mít szól panasz-kodó t. szaktársunk ahhoz, hogy itt a fővárosban most már oda jutottunk, hogy a *halottas házakat* lepik el a vigéczek, hogy készségüket nyilvánítsák a halotti jelentés minél olcsóbb áron való elkészítésére? Való tény. Pompás szimatjuk elvezeti őket a halottas házhoz, a hol tollba mondatják maguknak a partét és rövid két óra lefolyása alatt kész nyomtatvánnyal és *hat* frtos szaldirozott számlával jelennek meg újra. (Sokszor még nyolcz forintossal is, mert a hátramaradtoknak ilyenkor nincs kedvük alku-dozni.) Hát nem kitűnő geschäft ez? Vagy pl. a mint halljuk, olyan vigécz is akad, a ki X. Y.-nak minden rendelés nélkül megkészítetteti a névjegyet s aztán a kész névjegyét

harminczöt krajczárokért szívesen és kész örömmel prezentálja a boldog meglepettnek, a ki örömet adja meg a csekély árat, mert hát a nevét nyomtatásban látja és olcsó vizitkártyához jut. Ha tetszik: szolgálhatunk még több példával is! — De ezen mi nem segíthetünk! Az egyetlen, a ki az ily állapotokon segíthet: egy egyletté tömörülő, országos főnök-testület, a mely feladatává tenné a nyomtatványok egységes árának szabályozását.

Divald Károly fényképész fototechnikai műintézetéből egynéhány mintanyomást kaptunk, melyek a nevezett czég által meghonosított autotipia-clichékről készültek. Valóban, meglepően szépek ezek a képek s különösen a király arczképe és egy részlet a Feszty-körképéből gyönyörű példányok. A képek nyomását a helybeli jónevű Buschmann-nyomda végezte, még pedig igen nagy gondnal. Egyben tudatja Divald megrendelőivel, hogy műintézetét villanyos fénynyel rendezte be, hogy így a clichék szállítását a leggyorsabban eszközölhesse.

Sokat sanyargatott vidéki nyomdászatunkat ismét új csapás fenyegeti. *Országos központi községi nyomda-részvénytársaság* hosszú czímmel új részvénytársaság alakult székes fővárosunkban, melynek czélja a községi nyomtatványok adta kenyeret is kivenni amúgy is csak tengődő vidéki nyomdászaink szájából. Hát bizony nem nagyon örülnek a konkurrenczia eme legújabb megnyilatkozásának, sőt egyenesen veszélyesnek és károsnak tartjuk ezen segédkezést az állam amaz eljárásánál, hogy a hivatalos meg félhivatalos nyomtatványokat, a mennyire csak lehet, centralizálja. A társaság különben 200.000 korona alaptőkével alakult, melyet 4000 darab, egyenkint 50 koronáról szóló részvény útján szereznek be. Az alapítók maguk — kik között Engel Adolf volt szegedi nyomdatulajdonos is ott van — felét az összes részvényeknek már jegyezték; a többit a községi jegyzők rendelkezésére bocsátják, ha ugyan akad elegendő aláíró.

Hírlapjegyzék. Goldberger A. V. immár 20 év óta fennálló hirdetési irodája egy, az 1895. évre szóló hírlapjegyzéket adott ki. E hírlapjegyzék a hazai lapokon kívül magában foglalja Angol-, Francia-, Német-, Olasz-, Oroszország stb. lapjait, továbbá czélszerűen vannak csoportosítva a különböző szaklapok. Ezen hírlapjegyzéket, mely kitűnő szolgálatot van hivatva tenni, a hirdető közönségnek díjtalanul küldi meg a fentnevezett hirdetési iroda.

Nyomatványok készítése különféle módon. Manapság már nem megy meglepetésszámba, ha a vidékről csinos nyomtatványokat kapunk. Tudjuk igen jól, hogy nem egy vidéki nyomda lefőz igen sok kisebb, sőt közepes nagyságú székes fővárosi műintézetet, néha-néha még a legnagyobbakkal is versenyre kelve. A többek között egyik első helyet foglalja el *Kner Izidor*, gymmai nyomdatulajdonos, a ki különben (munkái révén) lapunk minden olvasója előtt ismeretes. Most megint egy egész nyomtatvány-kollekciót küldött be szerkesztőségünkbe, a melynek majd minden egyes darabját a szakember lelkesedése jellemzi. A kis névjegytől kezdve a nagyalakú falragaszig és több színben előállított táblázatig látunk e gyűjteményben nyomtatványokat s úgy a legkomplicáltabb accidenciák, mint a legegyszerűbb szedések, vagy évi mérlegek, körlevelek stb. a legnagyobb gondnal vannak elének állítva. *Kner úr Mintakönyvét* is beküldötte, a melyből ismét csak arról győződünk meg, hogy nemcsak a nyomdája van *helyesen* és praktikusan berendezve, hanem az anyagokat is izlésesen használják fel. Ennek a mintakönyvnek is minden egyes lapja arról tesz tanuságot, hogy rajtok a szedő és nyomó egyaránt ambícióval dolgoztak s így méltán érdemelnek elismerést. — Éppen az ellenkezőjét tapasztaljuk *Kner úr konkurrencseinél* (Povázsay B., Békés, Braun J., Mezótúr, Sámuel A., Szarvas stb.), a kik meg arra törekzenek,

Amerikai uti jegyzetek

**BUDAPESTTŐL
SAN-FRANCISCOIG**

IRTA

Dr. FALK ZSIGMOND

BUDAPEST

DEUTSCH ZSIGMOND ÉS TÁRSA
IV, Bécsi-utca 2.

PESTI KÉPVÁNYOMÁSA É. F. DOLGÁSI ÉRTÉKESÍTŐ T. I.

Melléklet a »Grafikai Szemle« 1894. évi deczemberi számához.

BANK-ES VÁLTO-ÜZLET

FLEISSIG SÁNDOR

TELEFON 57-55.

Sürgönyezim :
FLEISSIGKÖRÜT.

VII., Erzsébet-körút 2.
Kerepesi-ut
sarak.

BUDAPEST

Postatakaróképzőintézet számla : 2893.

Budapest, 189

Melléklet a „GRAFIKAI SZEMLE“ 1894. decemberi számához.

miképen rontsák el a szakemberek étvágyát »sajtótermékeik-
kel«. Mert bizony csak csömört kapunk, ha látjuk, hogyan
dolgoznak még ma is igen sok vidéki nyomdában. — Ilyen
torzszülött az a minta is, a melyet itt alantabb mutatunk
be olvasóinknak, igen hű fotocinkografia-reprodukcióban

nemű produktumokat. Nézzük meg pl. az *Erdőn-mezőn*
címmű Bársony-féle díszmunka tábláját; a hatásos koncepczió,
a diszkrét, szép színek, az izléses emblemák mind az
ő kitűnő szakismeretéről tesznek tanúságot. Vagy nézzük
az oly általánosan ismert Mikszáth-féle *Almanachot*, mely

Mindenféle iskolai tan könyvek, a legmagassabb
áron vétetnek, és jutányos áron eladatnak,
vidéki megrendelések pontosan teljesítettek.

Ifj. Kohn Testvérek
Ódon-könyvkereskedésekben
BUDAPEST,

V. ker. Váci-körut 32. szám.

Nyom. Kohn Sándor, Putnokon.

kisebbitett alakban. Ebből mindenki megláthatja, miképen
tud a »hajdú harangot önteni« s a putnoki nyomda »a kor
kivánalmainak megfelelően« dolgozni. Ezt utánozza Kner
úr, — ha tudja!

Karácsonyi könyvpiacz. A nyomdák utóbbi időben
kifejtett lázas munkálkodásának eredménye, könyvek alak-
jában immár a könyves-boltok kirakataiban van. A merre
járunk, a hová megyünk, mindenütt a karácsonyra szánt
irodalmi termékekkel díszesítik a könyves-boltok kirakatait,
néhol olyan izlésesen, hogy a díszes könyvek mintegy
kínálják magukat az utcán járó-keledeknek; tudvalevő azon-
ban, hogy a mi publikumunk közül száz között csak
tizenöt akad olyan, a ki a karácsonyra szánt ajándéknak
könyvet vásárol; a többi nyolczvanöt előnyt ad a drágább,
de hamarabb pusztuló játékszernek. Pedig a mi irodal-
munk, különösen az utóbbi években így karácsonytájt
igazán érdemes dolgokat produkál úgy a nagyoknak, mint
a kicsinyeknek. És hogy így van, ebből nekünk nyomdá-
szoknak is megvan a közvetett hasznunk: munkát talál a
dologra váró munkás-kéz télviz idején, egyik nyomda a
másikat óhajtja fölülmulni a csinos, izléses előállítás tekint-
etében. Igazán nagyon érdekes látni- és tanulmányozni
valót nyújt ilyenkor a szakembernek egy könyves-bolt
kirakata. Érdekes tanulmányozni különösen a különböző
könyvek címlapjait s láthatjuk hogy variálva itt is áll
az a közmondás: a hány nyomda, annyiféle szokás és
izlés. Egyik könyv címlapja feltűnően, szinte bizarran
kiállítva hívja fel a figyelmet magára, a másik szerényen,
egyszerűséggel mondja el, mit takar. Valamint a külsejéről
ítéljük meg az embert, úgy van az a könyveknél is; hogy
jó véleménynyel legyünk a könyvekről, gondoskodik róla
szépen és örvendetesen fejlődő könyvkötő-iparunk, mely
igazán meglepő külsővel díszíti föl könyveinket. És az
ilyen díszes könyvtáblák előállításában legelső sorban kell
fölemlitenünk *Gottermayer Nándor* műhelyét. Ez a törekvő,
szorgalmas és épp ezért elsőrendű könyvkötő-iparosunk
évről-évre szebbnél-szebb könyvtáblákat állít elő és ha
más érdeme nem volna is, már azért is teljes dicsőre-
t érdemel, hogy kiszorítja az eddig külföldről beszerzett ily-

árban olcsóbb ugyan, de táblája a szalon-
asztal díszévé avatja a különben tartalmi-
lag is elsőrendű színvonalon álló könyvet.
És ott van a Herczeg-féle *Napnyugati
mesék* című könyv és még sok-sok egyéb
irodalmi mű, melyeket mind Gottermayer
műhelye öltöztetett oly tetszetős köpö-
nyegbe, hogy vágyat gerjeszt a szemlélőben
a könyv megvételére. (Vajha ez a gerje-
delem minél szélesebb körben dühöngene;
ez a mi libristáink hő óhaja!) Aztán a
díszes külsejű könyvek mellett megnéz-
hetjük még a gyermekeknek szánt egy-
szerűbb képes ábrázolású könyvek kiállít-
ását is. Van közöttük sok figyelemreméltó
alkotás; különösen a többszínű képekkel
nyomottak tűnnek fel, a melyeket, hál'
Istennek, már szintén itthon készítünk jó
magyar szöveggel, nem pedig külföldön, a
hol a képek alá sokszor veszedelmes ma-
gyarsággal nyomatták a szöveget. No ideje
is már, hogy nem szorulunk a sógorra.
Szóval mindenkinek ajánljuk, hogy vegye
figyelmébe a könyves kirakatokat!

Kitüntetés. A helybeli Első Magyar Betűöntőde-Részvénytársaság a lemergi kiállításon az ezüst díszéremmel tüntetett ki.

Pályázat díszkötésre. A Magyar Képzőművészeti Társulat égisze alatt pályázatot hirdet *Aufrecht* és *Goldschmied* könyvkereskedése, mint az Athenaeum-részvénytársaság kiadásában megjelenő *A magyar nemzet története* (milleniumi kiadás) című mű főbizományosa, egy, a nevezett műhöz rajzolandó díszkötés-tervezetre és a legjobb rajzot 300 koronával díjazza. Ezen díszkötésben fog a mű 1 frt 50 kros részletekben a közönségnek szállíttatni.

A mult századbeli magyar hirlapirodalom. A legelső magyar hirlap 1780-ban jelent meg. *Ürmössy* Lajos Kolozsvárott lakó író, kitől közelebbről jelent meg Erdély újabb története, az egész mult századbeli magyar hirlapok száma (1780—1800) átnézte és a még jelenben is érdeklélő közleményeket, szellemi termékeket — magyarázatok kíséretében — kiírta. Több éven át kutatott *Ürmössy*, míg munkájával elkészülhetett. Műve a magyar hirlapirodalom történetét is ismertetni fogja. A vállalat dicsőre-
t érdemel és kiadása kívánatos.

A Berger és Wirth lipcei festékgyára annyira ismeretes gyártmányai jóságáról, hogy azt dicsérni egyáltalán felesleges dolog. Mégis, hogy ismételten megemlékezzünk erről a hirneves festékgyárról, azt abból az alkalmából tesszük, mivel a nevezett cég egy egész csomó festék-próba-mintát küldött be hozzánk, még pedig könyv- és nyomdai úton előállítva, melyek bizonyára megnyerik a szakemberek tetszését. Különösen szépek a rézmetszetekről nyomott képek, melyekből tizenkét különféle színt láttunk, persze egyes színeket (pl. a zöldet) két-három árnyalatban is. Gyönyörű szépek a különböző *fénynyomatú* minták, mintegy húszféle változatban, a melyekre méltán elmondhatjuk: »egyik szebb, mint a másik«. — De szóljunk most arról a remek munkáról, a melylyel a lipcei festékgyár lapunkat is megtisztelte egy példánnyal. Ez annak a faldísznek is beillő festékminta-képnek másolata, a melylyel a mult újesztendő alkalmával a cég vevőinek kedveskedett. Apró gnómok eregetik a különféle színű

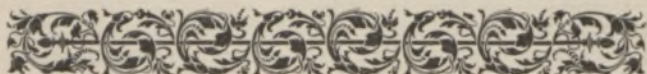
léggömböket, a melyek mindegyike más-más színben nyomva, a festékszíneket mutatja. Ez a csinos munka akkor litográfia útján tizenkilenc színben lett előállítva s ezt most 15/11 cm.-re kicsinyítve állította elő *könyvnyomdai* úton, ugyanolyan szinkivitelben, mint az eredeti, a *háromszínű* (sárga, vörös, kék) autotipiai nyomás által. Sőt mondhatjuk, hogy bárha a kép kicsinyítve van is, mégis sokkal szebb ez a 19 színben nyomott eredetnél, a mi megint csak a mellett bizonyít, hogy a könyvnyomtató sajtó méltó versenytársa a litográfiának.

Az 1848–49-iki magyar szabadságharc története című nagy illusztrált munkából most jelent meg a 25-ik füzet, melyben Gracza György Jellasits beütésének előzményeit mondja el. A füzet kilenc szép képpel van illusztrálva és nagyon érdekesen megírva. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Milleniumi magyar történet. Az *Athenaeum* részvénytársaság kiadásában megjelenő *A Magyar Nemzet Története* című (milleniumi díszkiadás) tizkötetes nagy munkának immár *negyedik és ötödik fülete* gyors egymásutánban követi előzőit. *Horvát Boldizsár, Zichy Antal, Falk Miksa és Könyí* Manó önként felajánlották közreműködésüket a nagy történeti munka azon kötetének megírásához, a melyben a 67-iki kiegyezés tárgyalatik. A most kiadott 4-ik és 5-ik füzet Marczali Henrik a *Vezérek kora* kötetének folytatása a következő fejezetek alatt, u. m.: *A honfoglalás, Egykorú vélemények a magyarokról, A magyar nemzet helyzete és megszállása.* Ezután következnek a harmadik könyv, melynek főcíme: *A kalandozások kora* és a következő fejezetekre oszlik: *Első kalandozások nyugat felé, A sanct-galleni táborozás, A merseburgi csata.* Mindkét füzethez gyönyörű műmelléletek vannak csatolva; a szöveg és illusztrációk magas fokon állanak s díszére válnak a magyar irodalomnak. Az egyes füzetek ára 30 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

A magyar nemzet története című műből megkaptuk a Lampel Róbert-féle (Wodianer F. és fiai), kiadó cégtől a 2. és 3. füzetet is, melyeknek úgy szövegéről, mint képeiről elismeréssel kell nyilatkoznunk. A második füzetben a szerző a rómaiak harczeit a germánokkal tárgyalja, azután áttér a hunok betörésére és Atilla történetére, végül ama germán népekről szól, melyek honunkban a hunok elűzése után uralkodtak. A harmadik füzet már a magyarok őstörténetével is foglalkozik, különösen pedig a magyar nemzet eredetével és őshazájának ismertetésével. Mindkét füzet szép műmelléleteket is hoz. A mű füzetekint is kapható bármely könyvkereskedésben 30 kr-ával.

A Magyar Mese és Mondavilágból, *Benedek Elek* magyar mesekönyvéből a 18. és 19. füzetet kaptuk meg s így nemsokára befejeződik az öt kötetre tervezett mű második kötete. Pompásan illusztrált, szebbnél szebb mesék és mondák váltakoznak a két füzetben is, számszerint tiz. Egy füzet ára 25 kr. Az első kötet (10 füzet) pompás kötésben 3 ft. A nagybecsű könyvet még mindig meg lehet rendelni az első füzettől kezdve, a kiadó Athenaeumnál

HIVATALOS RÉSZ.

III. havi fölolvasó-ülés 1894. december 9-én.

Elnök akadályoztatás miatt nem jöhetett el, *Gelléri Mihály* al-elnök nyitotta meg az ülést s üdvözölte a megjelent tagokat.

Napirend előtt elnököl megemlékezett *Mederschitzky József* szaktárs elhunytáról, a ki úgy érte, mint a gyakorlat terén

egyik legkiválóbb művelője volt a nyomdász-szakmának. »Ézert, — ügymond elnököl — azt hiszem, hogy a t. havi ülés helyeslésevel találkozom, a mikor indítványozom, hogy néhai *Mederschitzky József* emléke a mai fölolvasó-ülés jegyzőkönyvében megörökíttessék.«

Elnök ez indítványa a jelenlevők egyhangú helyeslése mellett iktattatik a mai ülés jegyzőkönyvébe.

Ezután *Róth Lipót* tagtárs olvasta fel *Láng Józsefnek A grafikai szakma a lemeztől kiállításra* cz. dolgozatát, a melyért elnököl köszönetét fejezte ki *Láng* úrnak, a ki sokoldalú elfoglaltsága mellett sem feledkezik meg körülkről s fel-felkeresi azt egy-egy becses dolgozattal.

Firtinger Károlynak Művészetiünk bölcsőkorából című történeti munkáját *Janovits Ferenc* tagtárs olvasta fel. E nagy gondal összeállított értékes dolgozatért elnököl a fölolvasó-ülés köszönetét tolmácsolja szerző-tagtársnak; majd pedig a fölolvasóknak fejezi ki köszönetét a dolgozatot fölolvasásért.

A jelenlevők mindkét fölolvasást megjelénzték.

A mult ülés jegyzőkönyvére nézve pénztáros megjegyzi, hogy *M. Peötz Ignác* neve tévedésből került a tórlendők közé s kéri ezt a mostani jegyzőkönyvben helyreigazítani.

A mult havi ülés óta történetek titkár a következőkben adja elő:

A november hó 11-én tartott választmányi ülés határozata értelmében a tagsági jegyek pályázatát ismét megújítottuk, még pedig azzal a módosítással, hogy most a díjak a két *legjobb* munkának okvetlen ki fognak adni. (*Helyeslés.*) — A hangjegyszedő-tanfolyam vezetőjének: *Gottesz Gyula* úrnak sikeres fáradozásáért 30 ft. tiszteletdíjat óhaját adni a választmány. — *Dapsy Károly* másodtitkár helyett a legközelebbi közgyűlésig *Janovits Ferenc* választmányi tagot kérte fel a választmány a másodtitkári teendők elvégzésére. — Az EMKE alapító-tagsági oklevelét — mely egy 25 ft. értékű díszes kép — 2 ft. ellenében megrendeltük, a melyre körülünk czime (mint alapító-tage) lesz rányomva. Ezt majd, ha megkapjuk, beramáztatjuk s az mindig a kör elnökénél lesz elhelyezve. — Az 1895. évre szóló Évkönyvnek már az utolsó ivatek nyomják s így azt még az ünnepek előtt szét fogjuk küldeni. — A Képzőművészeti Társulat téli kiállítására most is árusítjuk a Körünk részére *mindenkorra* engedélyezett 22 kros kedvezményes jegyeket s ezúttal is melegen ajánljuk szaktársaink figyelmébe a kiállítás megtekintését. — Már most gondoskodtunk a farsangi mulatságról, a melynek határnapjaul 1895. február 23-át tűztük ki. — A Budapesti Önkéntes Mentő-Egyesület felszólítást intézett az elnökséghez, hogy a farsangon rendezzünk az egyesület javára mulatságot, vagy pedig juttassunk mulatságunk jövedelméből egy részt a mentők javára. Ezt a kérelmet azonban ilyen formában nem teljesíthetjük, mivel Körünk belépő-díjak nélkül rendezi mulatságait tagjai részére, az idegenektől bejövő összeg pedig még a kiadásokat sem fedezi.

Bélepek a körbe: *Kohn Lajos, Schopp János, Szabó József, Budai Aladár, Zart Nándor, Eichhorn Samu, Simonovits Kornél, Horváth István, Zuleger Gyula, Medveczky Lajos, egyedi Neumann Vilmos, Schön János, Feldmár S. Szilárd, Weisse Arthur, Bölcs Ferenc, Grósz Sándor* (két utóbbi Pécsről), *Weisz Mór, Virág Ármán.*

A titkár jelentését minden megjegyzés nélkül vette tudomásul a havi ülés.

Pénztáros október hóról a következő kimutatást terjesztette elő:
Bevétel: Áthozat a mult hóról 852 ft 65 kr., 10 drb Hitelszöv. részjegy à 5 ft = 50 ft, 2 drb Gutenberg-részvény à 25 = 50—, Gutenberg-szoboralap 50—, Tagsági járulékokban befolyt: *Államnyomda* 3—, *Athenaeum* 10.80, *Budapesti Hirlap* 3—, *Buschmann* 2.50, *Czettel és Deutsch* 2.40, *Egyetemi nyomda* 2.70, *Fischer és Mika* 1.20, *Franklin* —, *Hazánk* 1.50, *Hornyánszky* 2.40, *Hungária* 3—, *Kosmos* 2.70, *Kaufmann József* —.90, *Légrády* —.90, *Markovits és Garai* —, *Márkus* —.90, *Mezei* —, *Nagy Sándor* —, *Neumayer* 4.20, *Neuwald* 1.50, *Országgyűlési Ert.* —.60, *Pallas* 3.90, *Pester Lloyd* 1.20, *Pesti részvény-nyomda* 19—, *Poldini* —, *Posner* 1.80, *Pressburg* —, *Riegler* —, *Rózsa K. és neje* 1.80, *Schlesinger és Kleinberger* —, *Toldy* —, *Wodianer* 1.20, *Pécsről* —, *Nagyváradról* —, *Aradról* —, *Győrből* —. Egyesekétl: *Weiser S.* —.30, *Matuszka Sándor* —.60, *Goldstein I.* —.30, *Keller S. A.* —.30, *Kosovitz R.* —.60 = 2.10 Összesen 75.30. Ebből 10% a szakirodalmi alapra 7.53 = 67.77. Szakirodalmi alap: Áthozat a mult hóról 856.02, 10% a főpénztárból 7.53. Fügő követelés 53.80. Főösszeg 1987 ft 77 kr. — *Kiadás:* 350 drb Tótfalusi életrajza 52.50, Pénztáros tiszteletdíja (10 drb arany) 59—, Nyomda-számla 11—, Vegyes kiadás 3.26. Összesen 125.76. Késpénz e hó végén 794.66. 10 drb Hitelszöv. részjegy à 5— = 50—. 2 drb Gutenberg-részvény à 25— = 50— Gutenberg-szoboralap 50—. Szakirodalmi alap: Tiszteletdíjak 265.50, késpénz a hó végén 598.05. Fügő követelés 53.80. Főösszeg 1987 ft 77 kr.

Mivel sem szakkérdés nem nyujtatott be, sem pedig indítvány nem tétetett, elnököl megköszöni a tagok érdeklődését, az ülést bezárta.

Tichy Ákos,
titkár.

Pályázat

a Könyvnyomdászok Szakköre részére szükséges tagsági jegyek könyvnyomdai úton való előállítására.

A Könyvnyomdászok Szakkörének választmánya 1894. évi november hó 11-én tartott ülésében hozott határozata értelmében, a mult alkalommal meddőn maradt tagsági jegyre hirdetett pályázatot ismét megújítja, még pedig a következő feltételek mellett:

1. A tagsági jegy tetszés szerint való (egyöntetű) stilben, a titkárnál (Budapest, Hold-utca 7.) beszerezhető eddigi tagsági jegy szövegével, ugyanennek nagyságára, színes nyomással készítendő.

2. A tagsági jegy kizárólag könyvnyomdai úton állítandó elő. A pályázatból kizártnak tekintetnek tehát az olyan munkák, a melyekhez a litografia, vagy más, nem a könyvnyomdászat keretébe tartozó segédeszközök lettek felhasználva. (Chliché-kimelés tekintetéből a bírálathoz beküldött levonatokon alapszerűen a litografiát is igénybe lehet venni, a mely azonban az esetleges kivitelnél szintén könyvnyomdai állítandó elő.)

3. A tisztalevonatú s teljeskivitelű pályamunkák — jeligés levéllel ellátva — három példányban, legkésőbb 1895. évi február hó 25-ig a Kör titkárához küldendő.

4. A pályamunkákat a Kör szakbizottsága, a Körön kívül álló szakférfiak bevonásával fogja megbírálni. Esetleges kivitelnél megkívánja a Kör, hogy a pályadíjat nyert munkánál a bíráló-bizottság észrevételei figyelembe legyenek véve és azok a szerint módosíttassanak. A pályázatban résztvevők nem lehetnek tagjai a bíráló-bizottságnak.

5. A pályadíj három darab húszkoronás arany az elsőnek, három darab tízkoronás arany a másodiknak. (E díjak a két legjobbnak talált munkának lesznek kiadva.)

6. A pályadolgozatok levonatai a Kör tulajdonába menyén át, a pályanyertes művet (ha az abszolút becsű) a Kör sokszorosíttatni fogja s az kizárólag csak a Kör által lesz használható. A pályadíjat nem nyert dolgozatok jeligés levelei meg fognak semmisíttetni.

Felhívjuk e pályázatra úgy a fővárosi, mint a vidéki szaktársak figyelmét s kérjük a magokat erre hivatottaknak érző szaktársainkat, hogy munkáikkal a pályázatban résztvenni sziveskedjenek.

Budapest, 1894. évi november hó 11-én.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából:

Tichy Ákos,
titkár.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb buzgóságot fejték ki és a beszédett tagdíjakat az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte, vagy pedig Wolff Antal egyleti küldöncz útján, Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztáros-hoz (VI., Csengery-utca 49., II. 22.) lehetőleg minden hó 12—15-éig.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat tételárátára a Szakkör tagjai részére 22 kros kedvezményes jegyeket szerzett (melynek ára a pénztárnál váltva 50 kr.). E jegyekkel a tárlat egész napon át, este villamos világítás mellett is, megtekinthető. E jegyek kaphatók Rencsisovszky Ferencznél (Csengery-utca 49, II. emelet 22), a déli órák alatt, Gelléri Mihálnál (Részvénynyomda) és Novitzky N. Lászlónál az anyaegetlet helyiségében.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltoztatást, úgy az abba való be-, mint kilépést, haladéktalanul adjanak tudtul a kör pénztárosának, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

A GRAFIKAI SZEMLE

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt = 4 korona,
félévre 1 frt = 2 korona.

Egyes szám ára 20 kr. =
40 fillér.

Az egyes számok nyomdánkenti elárúsításával a fővárosban
KUBIN J. colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt = 24 kor.,
féloldal 7 frt = 14 korona,
negyed oldal 4 frt = 8 kor.,
nyolczad oldal 2 frt 50 kr.
= 5 korona.

Tizenkétszeri közlésnél 30, hat-
szori közlésnél 15% engedtetik.

A lap papirosa Dávid K. és Fiától. — Szövegírás az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felölös szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * Főmunkatárs: BAUER JÁNOS M.

MAGYAR

NYOMDÁSZOK

ÉVKÖNYVE

1895. X. évfolyama.

Szerkeszti:
Gelléri Mihály

A Könyvnyomdászok Szakkörének kiadásában megjelent a

Ára szép vászonkötésben helyben 60 kr., vidékre 67 krajczár.

Gyűjtőknek 10 példány után egy tisztelet-példány jár.

Áz 1887—1894. nyolcz évfolyam ára együtt rendelve
3 frt 50 kr., egyenkint 50 kr.

Megrendelhető e lapok kiadóhivatalánál: Budapest, V. hold-utca 7. szám.

A vidékről minden egyes példányért 67 krajczár küldendő.

Chemigrafiai műintézet

CZINKOGRAFIA

Divald Károly

Fényképészeti Műintézete

BUDAPEST

IV., KOSSUTH-UTCZA 1. SZ.

FERENCZIEK BAZÁRA.

Készít kifogástalan kivitelben

AUTOTYPIAI CLICHÉKET

rézre, zománcozott felülettel.

★

Árak jutányosak. * Minták kívánatra ingyen.

BETŰ- ÉS TÖMÖNTÖDE.

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és legjobb minőségben kiállítva.

FISCHER ÉS MIKA

Nagy választékot tart a legkülönbözőbb czélszerű és divatos

KÖNYV- ÉS CZIMIRÁSOKBÓL.

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

Budapest, Király-utca 83. sz.

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Első Magyar Könyv- és Könyomdai
Festék-Gyár

Kurzweil János és Társa

Iroda és raktár:
V. ker., Hold-utca 23. szám.

BUDAPEST

Gyárak:
IX., Márton-u. 19. és Vendel-u. 17.

Újság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festékek,
kenezék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI ÉS VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZÍTÉSE.

»Patent« gelatin-hengeranyag stb.

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

Tömöntöde
Galvanoplasztika

A. Numrich & Co. Lipcse

BETÜÖNTÖDE, RÉZLÉLIA
és
RÉZBETŰK GYÁRA.

A t. nyomdatulajdonosok figyelmébe ajánlja
termékeit szükségleteik beszerzésénél.

A legkitűnőbb kemény érez, igen
olcsó árak és méltányos fizetési
feltételek.

Próbákkal kívánatra szíve-
sen szolgálnak.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYÁR

RAKTÁRA

Budapest, V. ker., Arany János utca 8. sz.

(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

Itatós-, szűrle- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papirzaeszkőgyár.

GANZ és TÁRSA

Vasöntő és Gépgyár Részvény-Társulat
BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai: TELEFON 1200.

Vas- és aczelöntvények,

Gáz- és petróleum-motorok,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel.

Gázmotoraink következő előnyökkel bírnak: olcsó
ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolatyú elhagyása, kis tér-
fogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás
csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és
könnyen eszközölhető.

Turbinák

a helyi viszonyok szerint szerkesztve, pontos szabályozással.

Transmissiók

(közlőművek) és mindennemű építési és gépészeti munkák.

Elektromos világítási berendezés és erőátvitel

nagyobb távolságra is, saját kibróbált rendszerük szerint.

Papír- és farost (cellulose) gyártására szolgáló gépek.

Könyv- és könyvmdai
szines és fekete festékek gyára.

Huber Mihály

ALAPÍTOTT 1780-BAN.

München és New-York.

Kizárólagos képviselői Magyarország
és a keleti tartományok részére

Fuchs Dávid
Budapest

IV. kerület, Újvilág-utca 6. sz.

Eme dűsan felszerelt raktárból bárminemű
megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Árjegyzékekkel és nyomásmintákkal kívánatra
készséggel szolgálunk.

RÉZLÉNYIA-GYÁR.

★

H. Berthold

BERLIN

Sw., Belle-Alliance-Strasse 88.

★

NYOMDABERENDEZÉSI ESZKÖZÖK.

Mintákat és árjegyzékeket ingyen és bérmentve küld.

★

PONTOS KIVITEL ÉS JUTÁNYOS ÁRAK.

A körzet a cég gyártmánya.

Könyv- és könyvmdai ✧ ✧
✧ ✧ ✧ festékek gyára.

WÜSTE F. ←

— BÉCS —

I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő- és könyvnyomdák részére, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű

festékeket,

hengeranyagot
és
firniszt.

Szükség esetén

Postapapírokban: fehér és színes, Bankpost, ivrét, negyed és nyolczad alakban, vonalozva és koczkázottan;

Író és fogalmazó papírok: irodai, posta és minden alakban;

Okmány- és könyvpapírok;

Nyomató papírok: famentes, középfinom és közönséges, újságok, folyóiratok és könyvek, zeneművek és könyvmdai munkák részére;

Illustrációk nyomtatására szolgáló papírok amerikai módszer szerint előállítva: díszművek, fény- és színnyomatok, metszetek részére;

Színes papírok: borítékok, falragaszok, újságmelléletek stb. számára;

Karton-papírok: fehér, színes és levelezőlapkarton a legnagyobb választékban;

Rajzpapírok: tekercsek és ívekben;

Itatós- és szürlepapírok;

Csomagoló és göngyölő papírok: minden czélokra;

Fénylemezek (posztónyírólemezek) és mindennemű

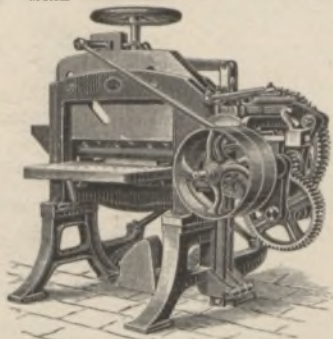
Lemezekben

kérem szíves megbízásaival hozzám fordulni.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉS
ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁR

Budapest, V. kerület, Gyapju-uteza 6. szám.

TELJES GÉPBERENDEZÉSEKET

(légszesz- vagy petroleum-motorokkal, transmisiókkal stb.)

Kő- és könyvnyomdák, litografiai műintézetek, könyvkötészetek, papirdobozkészítő-gyárak, játszókártya-gyárak, papir- és kéregpapir-gyárak, színes papirt előállító gyárak, album-gyárak, dombornyomó-intézetek stb. stb. részére utólérhetlen szép kiállításban és a legjobb szerkezetekkel szállit

Krause Károly gépgyára, Lipcsében.

Képviselek Ausztria Magyarországon: Paul Beckert Wien, IV., Starhemberg-Gasse 24. és Galitzenstein H. Budapest, VI, Hajós-utca 33-35. sz., a kiknel mintaraktarak is vannak.

Chemigrafiai műintézet.

FISCHER LIPÓT

BUDAPEST

IV. ker., Ujvilág-utca 12. szám.

Clichéket, árjegyzékek, könyvek,
hirdetések s nyomtatványok képes
kiállítására

kifogástalan kivitelben, gyorsan és leg-
olcsóbb árakon készít.

★

Vidéki megrendelések pontosan eszközöl-
tetnek.

A GRAFIKAI SZEMLE

1894. ÉVFOLYAMÁHOZ

DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK

(kék és piros színben)

előjegyezhetők a kiadóhivatalnál. Ára vidékre
67 kr., helyben 60 kr.

*Fabrik von Druckfarben,
Walsenmasszfarbwerken*

Zeit & Philippi, Hamburg

*Filialfabriken:
Hassfurt, London, Mailand, Brüssel.*

Vezérképviselőség
és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK, BUDAPEST

A cég készít fekete és
színes

**Könyv- és könyvdai
festékeket**

Hammonia hengeranyagot
KENCZÉKET.

Képviselek az osztrák-magyar mon-
archia többi részére:

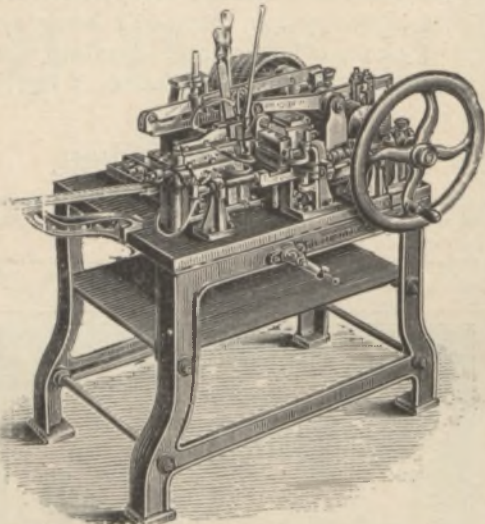
FRIEDRICH POLACSEK

Wien, Favoritenstrasse 14.

Főraktár és iroda:

V. ker., Bálvány-utca 11. sz.

GÉPGYÁR Különlegességek az öntőde, rézleányártás töm-
öntőde és galván-lemezek minden szükségleti kellekeiből
s a nyomdai szakmába vágó minden műszerekből

KÜSTERMANN & COMP.
BERLIN, N. 20.

UJ COMPLETT ÖNTŐ-GÉPEK.
Főlülmulhatlan, utól nem ért munkaképességgel. Pontos
magasság, csekély anyag-vesztés.

1887-1894. évfolyam.

Legalkalmasabb és leg-
hasznavehetőbb
ajándék tanon-
czoknak

Magyar Nyomdászok Évkönyve

A
nyolcz
évfolyam
ára együttesen
megrendelve 3 frt
50 kr., egyenkint 50 kr.

Megrendelhető a Gr. Sz. kiadó-
hivatalánál Budapest, Hold-u. 7.

BÖLE JÓZSEF
NYOMDAI ASZTALOS

BUDAPEST, VIII., VAS-UTCZA 7. SZ.

Ajánlja magát különösen **könyvnyomdatulaj-
donosoknak szedőszekrények** s egyéb nyom-
dai berendezések elkészítésére.

Regálisok és szekrények állandóan raktáron vannak és
azonnal szállíthatók.

*Nyomdai szekrény- és állvány-javításokat és vidéki meg-
rendeléseket pontosan eszközöl.*

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-uteza
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papirkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papirárúk.

GESCHÜTZT.

Myrtle
Mark

DEPOSÉ.

WEINWURM ANTAL

fényképész,

első magyarországi chemigraphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzesű duczot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolithographia útján a legjutányosabban s pontosan sokszorosíthatnak.

Külön berendezés háson kívül fényképészvételre.

Rust J. H. és Társa
BKTÜÖNTÖDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármilyen nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézléniák és vignetták. Mérsékelt árak. * Többesrösen kitiűntelve. * Szolid kivitel.

Wörner J. és Társa

Gépgyár és Vasöntöde Budapesten.

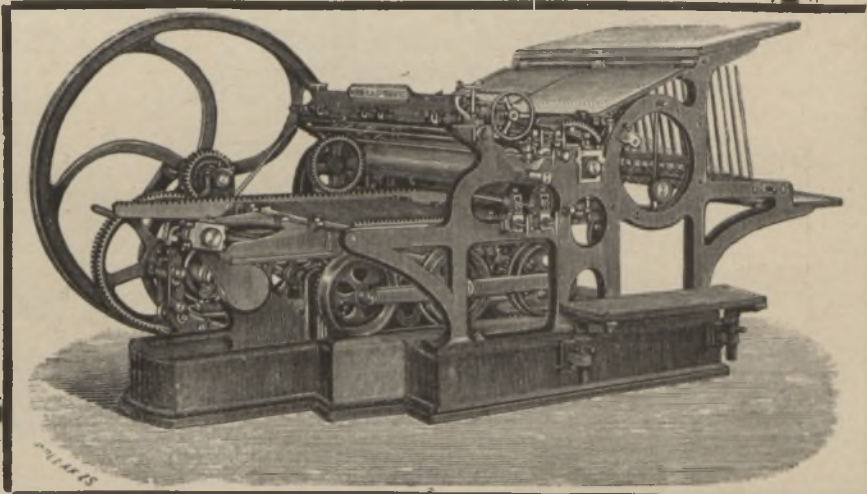
Készít: Egyszerű és kétfős gyorsajtókat. — Kétszínnyomású gyorsajtót. HUNGARIA láb- és kézihajtásra berendezett gyorsajtókat. Amerikai rendszerű téglennyomású gyorsajtókat.

Papírvágó- és lyukasztógépeket. Aranyozó prést könyvkötőknek. Símitó és csomagoló préseket. Tömöntő-készülékeket.

Minden e szakba vágómunkák és javítások elvállaltatnak.

Betűszekrények és állványok.

Körforgású nyomógépek a legújabb szabadalmazott rendszer szerint.

MECHANIKAI MŰHELY

ÓLOMZÁRGYÁRTÁS

Tömöntőde

és

Galvanoplastika

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTŐDE

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

Telefon 450.

BUDAPEST

VI., Desseffy-utca 32. sz.

Egész Nyomdai Berendezések

* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *

juttatva és gyorsan fogantatnak.

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

KÖNYV- ÉS CZÍMIRÁSOKBAN

továbbá

Körzetek és Kizárások

A LEGKÜLÖNFÉLEBB ÉKITMÉNYEK

és egyéb

Nyomdai felszerelvényekben.

E lap szövege az öntőde betűivel nyomtatott.

Nyitra. Huszár István. Iritzer Zsigmond. Özv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szabolcsa. Skarnitzl József örökösei.	Szerencs. Simon József.	Turóc-Szt-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Hungária« könyvnyomda.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János.	Szigetvár. »Corvina«-nyomda (tulajd. Fried Dávid).	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Orosháza. Altstädter M. J. Kellner Albert. Veres Lajos.	Rimaszombat. Gyórfy P. G. Rábely Miklós.	Szász-Régen. Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szilágy-Somlyó. Böloni Sándor.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser Benő. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics Testvérek. Szerb kolostorok könyv-nyomdája.
Ó-Becse. Löwy Lajos.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Sebes. Stegmann János.	Szolnok. Bakos Istvánné. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. »Szolnoki Híradó« ny. Wachs N.	Ungvár. Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szászváros. »Minerva« nyomda r.-társ.	Szombathely. Bertalanffy József. Fekete István. Gábel Ágoston. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk főkönyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Salgó-Tarján. Friedler Armin. Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Szatmár-Németi. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. Litteczyk Endre »Szabad-sajtó« nyomdája.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia« nyomda (tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyittravölgyi Gazd. Egyesület nyomdája.	Sárvár. Jacoby Bálint.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Fürtös Testvérek. Schulhof Károly. Várnai Lipót.	Tapolca. Löwy B.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	S.-A.-Ujhely. »Zemplén« nyomdája (tul. Éhlert Gyula). Löwy Adolf. Landesmann M. és Társa.	Szeghalom. Kovács Antal.	Tata. Engländer Jakab.	Versecz. Kirchner J. E. özvegye. Kassanovits M. Kehrer Lajos. Wettl és Veronits.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kosanics M. Miklós. Wittigschlager Károly.	Sáropatak. Ev. ref. főisk. nyomdája : Steinfeld Jenő.	Szegvár. Báter János. Ujfaluassy Lajos.	Temesvár. Csanád-egyházmezei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövetkezeti nyomda. »Délmagyarországi Köz-löny« nyomdája (tul. Magyar D. S.) Kiss L. Mangold Sándor. »Posauna« nyomdája. Rác M. Stern Gusztáv. Stéger Ernő. Uhrmann Henrik. Veres Samu. »Unio«-könyvnyomda (tul. Ifj. Steiner Károly).	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda. Egyházmezei könyvny.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Reform. főisk. nyomda	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Székhelyid. Kohn Sámuel.	Temesvár. Csanád-egyházmezei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövetkezeti nyomda. »Délmagyarországi Köz-löny« nyomdája (tul. Magyar D. S.) Kiss L. Mangold Sándor. »Posauna« nyomdája. Rác M. Stern Gusztáv. Stéger Ernő. Uhrmann Henrik. Veres Samu. »Unio«-könyvnyomda (tul. Ifj. Steiner Károly).	Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pécs. Lyceumi nyomda. Talzsz József. Talzsz M. özvegye. Telegdi Armin.	Selmeczbánya. Joerges A. özvegye.	Székely-Udvarhely. Becsek Dániel.	Tolna. Selly József.	Zala-Tamási. Jeruzsálem Ede.
Pécska. Ruber István.	Sepsi-Szf-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székesfejérvár. Kaufmann Fáni. Márián György. Singer E. Szammer Imre. Szammer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. »Szabadság«-nyomda, (tul.: Zetel Imre).	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Topolya. Wlheim Miksa.
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó József.	Szempcz. Fischer Náthán.	Torda. Pollak Mórícz. Harmath Józsefné.	Török-Szt-Miklós. Rubinstein Sándor.
Petrozsény. Figuli és Társa.	Sopron. Breiner E. és Fia. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Reininger Armin. Blum Armin.	Szentcsanak. Sima Ferenc. »Szentcsanak és Vidéke« nyomdája.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.	Turóc-Szt-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Pöstyén. Gipsz H.	Stájerlak. Rose V.	Szenicz. Bezso János és Társa.	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser Benő. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics Testvérek. Szerb kolostorok könyv-nyomdája.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt Mór. Grünfeld Lipót. Eder István. Schönberger Bernát. »Westungarischer Grenz-bote« nyomdája. Wigand K. F.	Sümeg. Horvát Gábor.	Szered. Sterner Dávid.	Ujverbász. Berkovics Márk főkönyomdája.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia« nyomda (tulajd. Kohn Viktor).

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F. Kolešar N.	Illök. Wortmann A.	Petrinja. Benkő Károly.	Varasd. Platzer József. Stieller J. B.	Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Iván. Jovanović Pajo. Kugli és Deutsch. Rulić Ferenc. Scholz Antal »Národne Novine« ny.
Broód (Sz. m.). Schulmann H.	Kaproncza. Kostineer K.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Laubner Károly.	Zengg. Luster Hubert.
Diakovár. Egyházmezei nyomda.	Karlócza. Pavlovic K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec F.	Zimony. Grabovački M. Sopron A. Baics S.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Károlyváros. Hauptfeld Károly.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker F.	Virje. Ljubić N.	Zsid. Manković P.
Gospic. Župan M.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Grosse küstenländische Buchdruckerei.	Vukovár. Jancsik E.	
	Mitrovicza. Mitroviczai horvát könyvnyomda-részv.-társaság. Trumić Konstantin	Uj-Gradiska. Bauer Mór.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Központi Vezetőség: Budapest, VIII., Stáhly-utca 1. Elnök: Czettel Gyula; számvivő (pénztárnok): Steiner Adolf; hivatalnokok: Novitzky László, Zaka Lajos. — **KERÜLTEK:** **Arad:** Elnök: Muskát B.; pénztárnok: Lövey Nándor. **Brassó:** Elnök: Feminger Károly; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Elnök: Rosa Viktor; pénztárnok: Streck A. Béla. **Kolozsvár:** Elnök: Gombos Ferencz; pénztárnok: Kujedán Gyula. **Nagyvárad:** Elnök: Freund Gyula; pénztárnok: Grósz Mór. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Safacsák Rezső. **Szeged:** Elnök: Zeisler M.; pénztárnok: Schwarcz Ferencz. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Doraszil Ferencz.

Nagyszombati Könyvnyomdászok Egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Pozsonyi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Székhely: Pozsony. Elnök: Kalteis J.; pénztárnok: Hampel Mihály.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornyánszky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre.

Elnök: Spitzkopf Ferencz (Kosmos-nyomda, Aradi-utca 8.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Lipták Lajos (Athenaeum-nyomda).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitelszövetkezete.

Elnök: Schwind Béla (Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája).

»Ébredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társaság).

»Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

»Typographia«-dalegylet Temesvár.

Elnök: Freund Gyula, nyomdátulajdonos.

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timet István (Részvénytársaság), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Mies Károly. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Witiuk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly, Prága, Inselgasse 24.

Felső-Ausztria. A felső-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (az »Arany szarvas« vendéglőben, Hirschgasse) Linzben.

Gálcorság. Galicziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwa drukarzy), »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Előbbi egyletnek elnöke: Szyjewszi András, utóbbi Machalski Tódor, mindketten az I. egyesületi nyomdában. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és nyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertschinger-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és nyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamnopicsev in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: ifj. Hriber Ferencz, (katholikus könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyező-egylete. Elnök: Reyr Ferencz (Oellacher-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János. (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Dröszler Flórián (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyv- és kőnyomdászok és rajzolók egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Hoffmann János, Teschnerstrasse 5.

Tirol és Vorarlberg. A tirol és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zemmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgischen Bockdrokkersbond.) Elnök: Laslovski Kajetán.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Blgarsko Typografsko društvo.) Elnök: Colakow Tódor, »Državen Westnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság titkára Keufer A., székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxemburg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Association typographique de la Ville de Luxembourg.) Elnök: Bous Gusztáv, St.-Paulus-nyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31, III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygonsstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladet« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografi italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdásztársaság Rigiában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, czimzandók.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdamunkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografi din România.) Elnök: Nicolae Jonescu, Sococu-nyomda, Strada Berzii 136, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Unteregger H., Brunnenbergerstrasse 8, St.-Gallenben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »National« nyomdájában Chaux-de-Fonds-ban.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin, »Aftonbladet« Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Konstantinovič György, Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állanak velünk kölcsönösségben.

